

TÜRKİYE'DEKİ SİYASİ PARTİ LİDERLERİNİN SURİYELİ İMGESİ (2010-2023)

Süleyman Bahçivan*

Öz: Tarih boyunca kuraklık, deprem, savaş gibi nedenlerle birçok göç yaşanmış ve yaşanmaktadır. Göçler bazen sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin gelişmesini sağlarken, bazen de bu alanlarda birtakım sorunların çıkmasına neden olabilmektedir. 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş ile birlikte Suriye'den milyonlarca kişi ülkeyi terk ederek, çeşitli umutlarla başka ülkelere doğru akın etmişlerdir. Göç edilen ülkelere biri olan Türkiye'ye bu süreçte yaklaşık dört milyon kişi gelmiştir. Belli bir süreden sonra halkın bir kesimi ve bazı siyasi partiler Suriyelilerin tekrar ülkelerine gitmelerini gerektiğini savunurken, belli bir kesim ve siyasi partiler de Suriye'de hala iç savaş sürerken geri gitmelerinin doğru olmadığını savunmaktadırlar. Uluslararası siyasette kişi, grup veya devletleri değerlendirme çalışmalarıyla birlikte "imge kuramı" gibi birçok kuram ortaya çıkmıştır. İmge kuramı genel olarak kişi veya toplumu kabiliyet ve kültür açısından değerlendirmekte ve bu değerlendirme sonucunu müttefik, düşman ve sömürge gibi kavramlarla açıklamaktadır. Bu kapsamda

---

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı, İstanbul/Türkiye, e-mail: suleymn417@gmail.com ORCID: 0000-0003- 3764-2384. Doi: 10.5281/zenodo.14767580

Geliş Tarihi: 15 Ağustos 2024
Received: 15 August 2024

Kabul Tarihi: 20 Eylül 2024
Accepted: 20 September 2024

Bu makaleye atf için/ *To cite this article:* Bahçivan, S. (2024). Türkiye'deki Siyasi Parti Liderlerinin Suriyeli İmgesi (2010-2023). *Politik Psikoloji Dergisi*, 4(2), 23-67.

Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi, Gelecek Partisi ve Zafer Partisi olmak üzere Türkiye'deki yedi siyasi parti liderlerinin resmi "X" (Twitter) hesapları içerik analizi yöntemine tabi tutularak, Suriyelilere karşı tutumları "imge kuramı" çerçevesinde ele alınmaya çalışılmıştır. Örneğin Recep Tayyip Erdoğan'ın, Esed'e karşı haydut, Suriye halkına karşı ise dost ve müttefik; Ümit Özdağ'ın ise Esed'e karşı dost, Suriye halkına karşı ise düşman imgesine sahip olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İmge Kuramı, Türkiye'de Siyasi Parti Liderleri, Suriyeliler, İç Savaş, Mülteci

Image of Syrian According to Political Party Leaders in Türkiye (2010-2023)

Abstract: Throughout history, there have been and are many migrations due to reasons such as drought, earthquake and war. While migrations sometimes lead to the development of social, political, economic and cultural relations, they sometimes cause problems in these areas. With the civil war that started in Syria in 2011, millions of people from Syria left the country and migrated to other countries with various hopes. Approximately four million people came to Türkiye, which is one of the countries of migration, in this process. After a certain period of time, a certain segment of the public and some political parties argue that Syrians should go back to their country, while a certain segment and political parties argue that it is not right for them to go back while the civil war is still ongoing in Syria. In international politics, many theories such as "image theory" have emerged with the efforts to evaluate individuals, groups or states. Image theory generally evaluates a person or society in terms of capability and culture and explains the results of this evaluation with concepts such as ally, enemy and colonial. In this context, the official "X" (Twitter) accounts of the leaders of seven political parties in Türkiye, namely the Justice and Development Party, the Republican People's Party, the Nationalist Movement Party, the İYİ Party, the Peoples' Democratic Party, the Future Party and the Victory Party, were subjected to content analysis and their attitudes towards Syrians were analyzed within the framework of "image theory". For instance, it can be said that Recep Tayyip Erdoğan has a rogue image towards Assad and a friend and ally image towards the Syrian people, while Ümit Özdağ has a friend image towards Assad and an enemy image towards the Syrian people.

Keywords: *Imagine Theory, Political Party Leaders in Turkiye, People of Syria, Civil War, Refugee*

GİRİŞ

Günümüzde çok kültürlülük, çeşitlilik, kültürel farklılıklar, kültürlerarası ilişkiler gibi kavramlar sıkça gündeme gelmekte ve tartışılmaktadırlar. Bu kavramlar etnik, dini, yaş, köken, renk ve cinsiyet gibi sınıflandırmalar çerçevesinde ele alınıp, bazılarında olumlu bazılarında da olumsuz bir anlamda kullanılabilirler. Hoşgörü ve eşitliğe büyük önem veren toplumlarda bile çok kültürlülük ve kültürel farklılıklar gibi durumlar birçok sorunun kaynağı olarak görülebilmektedir (Devos, 2014: 2). Ayrımcılık, ön yargı, soykırım ve iç savaş gibi olumsuz durumlar genellikle çok kültürlü toplumların birbirlerine karşı tahammül gösterememeleri veya haksızlık yapılmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu tür olumsuz durumların engellenmesi için hem uluslararası düzeyde hem de ulusal düzeyde çeşitli hukuki ve siyasi mekanizmalar oluşturulmuştur. Ama yine de istenmeyen durumlar çokça meydana gelmektedir.

Birçok akademisyenin çalışmaları sonucu, geliştirilen teknik ve yöntemlerle silahlı çatışmalar, göçmenlik, din özgürlüğü gibi konularda bilgi sahibi olmayı ve olayları anlamamızı da önemli rol oynadı (Devos, 2014: 3). Bu yöntemlerden biri de imge kuramı olmuştur.

I. İMGE KURAMI

İnsanların dünyayı ve insan doğasını anlama çabası insanlık tarihi kadar eskidir. Eski çağlardan beri bu konularda çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Kimileri insan doğasını olumlu görürken kimileri olumsuz görmüştür. Kimilerince toplumlarda yaşanan baskı ve şiddet arzusu, önyargı, ırkçılık vb. davranışlar doğuştan gelen eğilimlere bağlıken, kimilerine göre de bu tür davranışlar çevreden kaynaklanmaktadır (Houghton, 2014). Her iki durumda da insanlar, başkalarını bir şekilde değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeler yapılırken bazı önyargılara sahip olunabilmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda belli kalıp yargılar veya kategoriler oluşabilmektedir.

Anlama, kontrol etme, aidiyet ve kendini geliştirme gibi bir dizi motivasyon veya hedefin basmakalıp yargıları ve gruplar arası önyargıları etkilediği görülmüştür (Dovidio, 2010). Kategori, kalıpyargı veya imgeler doğrudan

anlaşılır ve psikolojik açıdan hoşça giden açıklamalar sunan apriori yapılar olduklarından, insanların belli davranışları veya olayları anladıklarını hissettirmelerini sağlarlar (Neuberg & Fiske, 1987; Weary vd., 2001). Belli bir birey, grup veya devletten üstün olduklarını düşünen kişiler, görece bağımlı, güçsüz veya zayıflar olanları daha fazla klişeleştirme eğiliminde olabilmektedirler. Özellikle başkalarını kontrol etme bağımlı, zayıf ve güçsüz durumda olanların üzerinde kategorileştirmeye olan eğilimi daha da artırır (Fiske, 1993; Devos, 2014: 10). Aynı zamanda yaygın normlar, içinde bulunan durumun doğası ve içeriğine bağlı olarak gruplar arasındaki önyargı ve kalıp yargıları artırabilir ya da azaltabilir. Kalıp yargılar ve tutumlar, grup etkinliklerine ve kişiler arası etkileşimlere karşı bir hassasiyet taşırlar (Fiske & Von Hendy, 1992; Devos, 2014: 10). İnsanlar kendi benliğini onarırken, yüceltirken veya kendilerine karşı bir tehdit ihtimali gördüklerinde de kalıp yargılara başvurabilmektedirler. Bilhassa eğer insanlar olumlu bir imaja sahiplerse onu korumaya çalışırlar. Böylece kendilerini savunmaya ve olumsuz durumları azaltmaya çalışırlar (Govorun, Fuegen & Payne, 2006; Devos, 2014: 10-11).

İnsanlar her gün sınırsız denilebilecek kadar bilgi ile karşılaşmaktadırlar. Bir nevi bilgi bombardımanına maruz kalırlar. Zihin karşılaşılan bu bilgileri bilişsel bir biçimde sınıflandırılmaya çalışır. Biliş, bilginin elde edilmesi, düzenlenmesi ve kullanımıyla ilgili psikolojik süreçleri içeren bir kavramdır (Bullock & Stallybrass, 1977: 109). Bilişsel bir şekilde insanlar zihinsel bir iktisat yaparak karşılaştıkları aşırı bilgiyi azaltmaya çalışırlar. Sınıflandırma veya kategorileştirme ile hangi bilgilerin önemli ya da hangilerinin değersiz oldukları zihinsel iktisat yardımıyla daha önceden zihnimizde oluşmuş olan kategorilere yüklenir. Bu açıdan bakıldığında insan davranışları büyük ölçüde çevreden bilgi seçme, kodlama, depolama ve geri alma yöntemleri tarafından belirlenen "bilgi işlemcileri" olarak görülebilirler (Larson, 1985: 22). Kısaca insanlar bilgileri bir çeşit sınıflandırma, kategorileştirme veya imgeleme yoluyla anlamaya çalışırlar. Bu durum olay, durum veya davranışları da kapsar. Bu kalıp yargılar önyargıların da oluşmasını sağlayabilir.

Bilişsel olarak ele alınan kategorilerin belirli ya da hazır bir tarifi bulunmamaktadır. Kategorilere ilişkin özellikler ya da nitelikler ile inançlar, onlara yönelik deneyimlerle şekillenirler. Rosch'e göre kategori oluşumunda iki ilke söz konusudur. Birincisine göre kategoriler, algılayana olabildiğince az zihinsel gayret ile çok fazla bilgi sağlarlar. İkincisi ise kategoriler insanların içinde buldukları sosyal ve fiziksel çevrelere göre şekillenmektedirler. Böylece kategoriler sayesinde insanlar, bir yandan çevresindeki dünyayı

anlamaya ve fark etmeye çalışırken, diğer yandan da insanların nesnelere ile aralarındaki küçük ve önemsiz farklılıkları azaltmaya çalışırlar (Rosch, 1978; Cottam vd., 2016: 59).

Bilgilerin, tutum ve davranışların sınıflandırılmasında çeşitli kuramlar geliştirilmiş ve bunlardan bir tanesi de imge kuramıdır. İmge kuramı, insanların başkalarını yargılamak veya değerlendirenken özellikle de siyasetçilerin diğer devletlere ilişkin imgeleri ile bundan kaynaklanan davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir siyaset psikoloji yaklaşımıdır. İmgeler, bir ülkenin kültürü, karar verme şekilleri, imkân ve kabiliyetleri, niyetleri, tehdit ve fırsat algıları hakkında bilgiler sunarlar. Başka bir ülkenin kültürü değerlendirirken gelişmişliğine ve kapsamlılığına bakılarak bir yargıda bulunulur. Kendi kültürümüz ile başka bir kültür kıyaslanırken o kültürün aşağı, eşit veya üstün olup olmadığına bakılır. İmkân ve kabiliyetler değerlendirilirken, algılanan ülkenin askeri ve ekonomik gücü, siyasi istikrarı ile etkin karar alma ve uygulayabilme derecesi göz önüne alınır. Siyasi karar vericilerin yaptıkları bir diğer değerlendirme ise başka bir ülkenin veya grubun niyetlerinin kötü veya tehdit edici ile iyi olup olmadığına bakmaktır. Bunların yanında başka grup veya devlet değerlendirirken tarihte meydana gelmiş olaylardan da yararlanılabilmektedir (Holsti, 1962; Herrmann, 1991; Shimko, 1991; Blanton, 1996; Schafer, 1997; Houghton, 2014: 137; Cottam vd., 2016: 55).

Siyasal dünyayı imgelerle analiz etme 1960'lı yıllarda yapılan çalışmalarla gelişmiş ve artmıştır. Özellikle Alexander George ve Ole Holsti gibi kişiler bu alanda öncü olmuşlardır. İlk çalışmalar çoğunlukla düşman ve müttefik gibi kavramlarla açıklanmaya çalışılırken, daha sonra barbar, dejenere, sömürge gibi kavramlar da ele alınmaya başlanmışlardır (Holsti, 1962; George, 1969). İmge kuramı, çoğunlukla bir kişi, grup veya devleti düşman, müttefik, haydut, emperyal, sömürgeci (bağımlı), barbar ve dejenere şeklinde izah eder. Bu imgeleri kısaca açıklamaya çalışacağız.

I.A. DÜŞMAN

Düşman olarak algılanan ülke, kabiliyet ve kültür açısından eşit görülür. Düşmanın uç noktası ise her şeyi yapmaya niyetli olan şeytanlaştırılmış düşmandır. Düşman ülke, niyetleri bakımından kötü ve tehlikelidir. Küçük bir seçkin grup tarafından yönetilen bu düşmana güvenilmez, onunla kurulan ilişkilerde dikkatli olunması gerekir. Düşmana karşı kin, öfke, düş kırıklığı, korku, kıskançlık, saygı ve güvensizlik gibi karmaşık duygular beslenebilir (Holsti, 1962; Blanton, 1996; Cottam vd., 2016: 97).

I.B. MÜTTEFİK

Müttefik olarak algılanan kişi, grup veya ülke kabiliyet ve kültür bakımından eşit görülür. Bunların niyetlerinin iyi olduğu varsayılır. Müttefik olarak algılananlar genellikle güvenilir, iş birliği ve anlaşma yapılabilen durumundadırlar. Bu ülke, grup veya kişiye karşı genellikle samimi ve dostane duygular beslenilir. Bu imgede algılanan ülkeden istisnai durumlar dışında herhangi bir tehlike veya saldırı beklenmez (Herrmann, 2013; Cottam vd., 2016: 97).

I.C. SÖMÜRGE

Karar alıcılar bir ülke hakkında sömürge veya bağımlı imgesine sahiplerse, o ülke ve halkını kabiliyet ve kültür açısından aşağı görürler. Sömürge imgesi fırsat ihtimalinin olduğu durumlarda meydana gelir. Yani imge, aşağı olarak görülen bir ülke, yönetim veya grup üzerinde kontrol sağlamak için bir fırsat tespit edildiğinde ortaya çıkar. Bu imgede, üzerinde fırsat tespit edilen ülkenin halkı beceriksiz, çocuksu ve yozlaşmış olarak görülür. Bu ülke ile uzlaşmaz. Çünkü çocuklarla uzlaşmaz, onlara neler yapmaları gerektiği söylenir, onlar da söyleneni yaparlar. Ülkenin siyasileri veya yöneticileri ise iki grupta değerlendirirler. İlki sömürge sahibi olanlarla iş birliği yapan, onlarla hareket eden grup iken, ikincisi sömürgeye karşı çıkan, sömürgecinin sona ermesi için mücadele eden gruptur. Sömürge imgesi bağımlı imgesi ile aynı anlamda kullanılabilir. Ancak bazı farklılıkların olması nedeniyle çalışmamızda ayrı ele almayı tercih ettik. Çünkü insanların aklına sömürge kavramından ziyade sömürgeci, yani işgalci devlet gelmektedir. Bağımlı olma durumu ise düşmana bağımlı ve bize yani algılanan gruba karşı olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilir. Bağımlı imge veya imajı başkalarının rehberliği olmadan karar alamayan, bir şeyler başaramayan zayıf, çocuksu, aşağılık, beceriksiz ve yozlaşmış gibi özelliklere sahip bir grubu çağırır. Bağımlı grup veya ülke kültür ve yetenek açısından aşağı durumda görülür. Bu tarzda bir ülke eşit olarak görülmez ve toplumu hor görülür (Cottam, 1994: 10-25).

I.D. BARBAR

Barbar olarak algılanan ülke, grup, kişi veya lider kabiliyet açısından üstün, kültür bakımından aşağı, niyetleri açısından ise saldırgan yani kötü görülür. Kuvvetli bir tehdit oluşturan barbar, kurnaz, karar yapısı yekpare ve soykırım dahil her türlü zalimlikleri yapabilir. Barbara karşı insanlar korku, tikslenme ve öfke duygularına sahip olurlar (Cottam vd., 2016: 97; Leach, Bilali & Pagliaro, 2015).

I.E. EMPERYAL

Günümüzde sömürgeciliğin yeni bir versiyonu olarak görülen emperyal imgesi 19.yy'da oldukça yaygın bir durumdu. Emperyalist olarak görülen ülke kültür ve kabiliyet açısından üstün konumdadır. Bu tarz bir ülkenin niyetleri iyi veya kötü olabilir. Ancak her iki durumda da emperyalistler hâkim konumdadırlar ve onlara direnmek çok zordur. İnsanlar emperyalist gücün, sömürgeleştirilen halkların kaynaklarını kendi çıkarlarına kullandıklarını düşünürler. Emperyalist gücün niyetlerine bağlı olarak algılayan ülkedeki grupların bazıları emperyal gücü desteklerken, bazıları da karşı çıkabilmektedirler. Emperyalist güce karşı halk duruma göre öfke, korku, kıskançlık ve utanç verici duygulara sahip olabilir (Herrmann, 1985: 673-674; Cottam vd., 2016: 97).

I.F. HAYDUT

Haydut imgesi kültür ve kabiliyetleri açısından aşağı görülmesinin yanında düşman tarafından kontrol edilen, desteklenen ve düşmana bağımlı bir görüntü verir. Haydut, niyetleri bakımından ise oldukça kötü ve zarar vericidir. Haydut, kötü bir tohum ve sorumsuz bir çocuk gibidir. Onun için haydut olanın cezalandırılması gerekir. Haydut imgesinden genellikle tek bir kişi, devlet ya da örgüt lideri sorumlu tutulur. Bu kişilerin ortadan kaldırılması ile sorunun çözüleceği varsayılır (Leach, Bilali & Pagliaro, 2015).

I.G. DEJENERE

Dejenere, kültür ve kabiliyet açısından gelişmiş olabilir ancak bu imgede, dejenere olarak görülen kişi veya grup fiziksel ve maddi haz arayışında olan, kendini beğenmiş, kendini gerçekleştirme iradesinden yoksun, beceriksiz, ahlaksız, yozlaşmış, liderlik yeteneği zayıf, kafası karışmış ve karar vermede zorluk çekme gibi olumsuz özelliklere sahiptir. Dejenere ile ilgili olarak hor görme, tikslenme, öfke ve nefret duygularına sahip olunabilir (Herrmann, 1985: 673-674; Cottam vd., 2016: 97) Türkiye'de dejenere imgesi genellikle kültür açısından aşağı, yozlaşmış, ahlaki değerlerini kaybetmiş olanları kastetmek için kullanılır.

I.H. DOST VE MUHATAP

İmge kuramı başka bir ülke, grup veya kişiyi, eğer olumlu şekilde ele alacaksa müttefik, aksi durumda düşman, barbar, haydut gibi imgelerle açıklamaktadır. Türkiye gibi bir coğrafyada bu imgeler kişi, grup veya uluslararası ilişkileri tam olarak açıklayamamaktadır. Yukarıda ele alınan imgelerin açıklayamadığı bazı durumlar dost ve muhatap imgeleri ile açıklanabilirler. İngilizcede "ally" hem müttefik hem de dost anlamlarına gelse de çoğunlukla müttefik anlamında kullanılmaktadır. Türkçede düşman imgesinin zıt anlamlısı müttefik değil, dost

kavramı ile açıklanır. Dost, sevilen, güven duyulan, düşmanın zıddı, iyi anlaşılabilir kişi olarak görülmektedir. Bir devletin müttefik olması için kabiliyet ve kültür bakımından sizin ülkeniz ile eşit durumda olması gerekir. Tersine bir durumda müttefik olunmaz. Dost imgesi ise farklıdır. Bir ülke kültür ve kabiliyet açısından aşağı olsa bile dost görülebilmektedir. Bir devlet hem müttefik hem de düşmanca tutum, davranış veya niyetlere sahip olabilir. Ancak dost olarak görülen bir ülkede genellikle böyle bir durum söz değildir. Örneğin Türkiye, Yunanistan ile NATO müttefikidir ancak sergiledikleri tutum ve davranışlar çoğu zaman dostça değildir. Azerbaycan ve Katar'ın Türkiye ile ilişkileri dost imgesi ile açıklanabilir. Azerbaycan ekonomik ve askeri kabiliyet açısından Türkiye'den aşağı görülürken, Katar ekonomik açıdan üstün görülmektedir.

Ele aldığımız muhatap olma durumu da dost imgesi ile benzer bir şekilde açıklanabilir. Kavram olarak muhatap, kendisiyle konuşulan, söz söylenen kişi demektir. Muhatap olunan kişi kültür ve kabiliyet açısından aşağı veya eşit olabilir. Gerçekleşen bazı şartlardan dolayı muhatap ile görüşülüp, belli konularda anlaşmaya varılması gerekir. Böyle bir kişinin niyetleri iyi veya kötü olabilir. Bu imge ile ilgili ileride örnekler verilecektir.

II. GÖÇ HAKKINDA BAZI KAVRAMLAR

Türkiye'de siyasiler ve halk tarafından bilinçli ve bilinçsiz olmak üzere başka ülkelerden tatile, eğitim gibi nedenler dışında savaş, kuraklık, iş vb. sebeplerle gelenlere yönelik olarak göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları kullanılmaktadır. Bu kavramlar ulusal ve uluslararası metinlerde yapılan tanımlamalar aşağıdaki gibidir.

II.A. SİĞINMACI

Sığınmacı, uluslararası koruma arayan bir kişidir. Bireyselleştirilmiş prosedürlere sahip ülkelerde, sığınmacı, talebini sunduğu ülke tarafından henüz nihai olarak karara bağlanmamış olan kişidir. Her mülteci başlangıçta sığınmacı olsa da her sığınmacı mülteci olarak kabul edilmeyebilir (UNHCR, 2006)

II.B. GÖÇMEN

Göçmen, varış ülkesi açısından, kendi ülkesinden veya uyruğunda bulunduğu ikametgahından farklı bir ülkeye taşınan ve taşındığı veya varılan ülkenin yeni olağan ikametgahı haline geldiği kişidir. Süre açısından bakıldığında en az 1 yıl (12 ay) süreyle ülkesinden ayrılmış olması gereken bu kişi, uzun süreli göçmen olarak görülmektedir. 3 ay ile bir yıldan az süreli ikametgâh değişiklikleri kısa

sürekli göçmen tanımı içine alınsalar da tatil, eğlence, akraba ziyaretleri ve tedavi gibi amaçlarla yapılanlar bu kapsama dahil değillerdir. (UN DESA, 1998: 10).

II.C. MÜLTECİ

Mülteci; ırk, milliyet, din, siyasi görüş veya belli bir sosyal gruba dahil olma gibi haklı sebeplerden dolayı zulüm korkusu yaşayan, ülkesinin dışında olan, yaşayacağı zulüm nedeniyle ülkesine dönemeyen ve gittiği ülkenin de vatandaşı olmayan kişidir (UN General Assembly, 1951).

Türkiye, Cenevre Sözleşmesine coğrafi çekince koyarak, sadece Avrupa'dan gelen kişileri mülteci, Avrupa ülkeleri dışından gelen ve sığınma talep eden kimseleri "şartlı mülteci" olarak tanımlamaktadır. Türkiye, mülteci ya da şartlı mülteci sınıflandırmasına girmeyen ancak şahsına yönelik ciddi tehdit, çatışma, işkence ve ölüm gibi durumlarla karşılaşacak kişilere ise "ikincil koruma" statüsü verebilmektedir. Suriyeliler bu statülere girmemektedirler. 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkartılmış ve yeni bir statü oluşturulmuştur. Kanun'un 91. Maddesinin 1. Fıkrası şu şekildedir: "*Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.*" Böylece Suriyelilere "geçici koruma" statüsü verilmiştir. Kanun'a göre Türkiye'de kesintisiz sekiz yıl ikamet eden ya da Bakanlığın belirlediği şartları yerine getiren yabancılara süresiz ikamet izni verilebilir. Ancak mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statü sahipleri ve insani ikamet izni sahiplerine ve geçici koruma sağlananlara uzun dönem geçiş izni verilemez (Resmî Gazete, 2013). Çıkarılan yasa, savaşın bitmesi veya ülkelerinden çıkma sebepleri ortadan kalktığında Suriyelilerin geri gidecekleri veya gönderilecekleri varsayılarak hazırlandığı söylenebilir.

III. KISACA GÖÇ LİTERATÜRÜ

Göç olgusunun tarihi çok eskilere dayansa da göçün uluslararası düzeyde sosyolojik olarak ele alınması 1980'li yıllardan itibaren başlamıştır. Bu konuda Myron Weiner, 1985'te yazdığı "*On International Migration and International Relations*" makalesiyle, uluslararası ilişkiler alanında ve uluslararası göç konusundaki temel literatüre önemli bir katkı sağlamıştır. Weiner, bu çalışmasında uluslararası ilişkilerdeki göçe yönelik artan ilgiyi, göçün ulusal sınırları aşan bir kriz olarak algılanmasına bağlamaktadır (Weiner, 1985). Charles Mitchell 1989 yılında "*International Migration, International Relations and Foreign Policy*", adlı çalışmasında göçü, uluslararası ilişkiler ve dış politika konularındaki literatürü inceleyerek, küresel sistemlerin paradigmalarının nasıl uygulandığını, devletlerin göçmen giriş-çıkış

politikalarını ve göç konusunda iç politika kararlarının nasıl şekillendiğini öne çıkarmaya çalışmıştır. Daha sonra bu konulardaki çalışmalarda ciddi artış meydana gelmiştir (Mitchell, 1989).

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunun ilk yıllarından bugüne kadar ciddi göçlerle karşı karşıya kalmıştır. 1922-1938 arasında Yunanistan'dan 384 bin, 1923-1945 arasında Balkanlar'dan 800 bin, 1989'da Bulgaristan'dan 345 bin, 1992-1998 arasında Bosna'dan 20 bin, 1988 Halepçe olayları sonrasında Irak'tan 52 bin, 1991'deki Birinci Körfez Savaşı sonrasında ise Irak'tan 467 bin kişi, 1999'da Kosova'dan 18 bin, 2001'de Makedonya'dan 10 bin kişi olmak üzere çeşitli ülkelerden toplamda milyonlarca insan Türkiye'ye göç etmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013, s. 10-11). 2011 Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye yapılan kitlesel göçler arasında en büyüğü ve en önemlisi olarak görülmektedir. Tüm bu göçlere rağmen Türkiye'de göç konusunda ciddi çalışmalar 2000 yıllarına kadar yapılmamıştır. Bu yıllardan itibaren özellikle Suriyeli göçü sonrası, göç konusunda önemli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu kapsamda “*Göç Dergisi*”, *Göç ve İskân Araştırmaları Dergisi*”, *“Göç Araştırmaları Dergisi”* ve *“Ortadoğu ve Göç”* gibi dergiler göç konusunda faaliyet göstermektedirler. Ayrıca birçok Göç Enstitüsü de kurulmuş durumdadır. Bu konuda yapılan güncel çalışmalardan bazıları ise şunlardır:

Oktay Tatlıcıoğlu ve Hıdır Apak'ın 2018 yılında “*Suriyeliler Hakkında Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme*” adında gerçekleştirdikleri çalışmada, Suriyeliler hakkında yazılan lisansüstü tezler incelenmiştir. Bu çalışmada, sadece doktora tezleriyle sınırlı kalmayıp, yüksek lisans ve tıpta uzmanlık tezleri de dahil olmak üzere geniş bir yelpazede tezler değerlendirilmiştir. Çalışmalarının dikkat çekici bir bulgusu, Suriyelilerle ilgili lisansüstü tezlerin çoğunluğunun uluslararası ilişkiler bölümlerinde yazılmış olmasıdır (Tatlıcıoğlu, & Apak, 2018).

Bekir Berat Özipek'in 2018 yılında ele aldığı *Ekonomi Temelli Ayrımcılık ve Önyargı Karşıtı Argümantasyona Katkı: “Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi” Raporu* adlı çalışmasında Türkiye'de Suriyelilere yönelik oluşan önyargıları incelenmiş ve özellikle bu önyargıların oluşmasındaki ekonomik etkenler ve sonuçları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular arasında ekonomik faktörlerin önyargının oluşmasında etkili olduğu görülmüştür (Özipek, 2018).

Elif Alkar ve Emin Atasoy'un 2020 yılında yazdıkları *“Türkiye'de Göç Üzerine Yapılan Doktora Tezlerine Yönelik Bir İçerik Analizi”* isimli çalışmada, 1988-2018 yılları arasında Türkiye'deki üniversitelerde tamamlanan göç konulu tüm

doktora tezleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu çalışmada, toplam 212 doktora tezinin, hangi üniversitelerde yazıldığı, hangi anabilim dallarında yer aldığı, tezlerin metodolojisi, örneklem büyüklüğü, konu alanları, incelenen göç türleri, tezlerin yazıldığı dil ve yazarların cinsiyetleri gibi çeşitli faktörler dikkate alınarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir (Alkar, & Atasoy, 2020).

Şuay Nilhan Açıkalin ve Nilay Neyişci'nin 2020'de yayımladıkları "A Review Of Graduate Dissertations on Migration in Turkey: 1967-2018" adlı çalışmada, 1967 ile 2018 yılları arasında tamamlanmış doktora ve yüksek lisans tezleri, göç konusuna odaklanarak 1235 tezi incelenmiş ve tezlerin çoğunlukla sosyoloji ile uluslararası ilişkiler alanında yazıldıklarını belirtmiştir (Açıkalin & Neyişci, 2020).

Derya Göçer ve Özgehan Şenyuva'nın 2021'de yayımladıkları "Uluslararası İlişkiler Disiplini ve Niteliksel Yöntem: Türkiye'de Göç Çalışmaları" isimli çalışmalarında, Suriyeli göçmenlerle ilgili uluslararası ilişkiler alanında yazılmış lisansüstü tezler ve makaleler, niteliksel araştırma yöntemlerinin uluslararası ilişkilerdeki kullanımı açısından analiz edilmiştir. Yazarlar, Suriyelilerle ilgili uluslararası ilişkiler disipliniinde yapılan çalışmaların çoğunlukla sınır ve güvenlik meselelerine yoğunlaştığını ve bu çalışmalarda genellikle nitel araştırma yöntemlerinin tercih edildiğini belirtmişlerdir (Göçer, & Şenyuva, 2021).

Pınar Çağlayan 2023 yılında gerçekleştirdiği "Uluslararası İlişkiler Disiplininde Göç Araştırmaları: Türkiye'deki Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme (2000-2021)" çalışması kapsamında 72 doktora tezini göç çalışmalarının Türkiye akademisindeki yerinin belirlemek amacıyla ele almış ve tez konularının sınır güvenliği, yabancı düşmanlığı ve göç politikaları gibi konulara yoğunlaştığını belirtmektedir (Çağlayan, 2023)

Son yıllarda Türkiye'de göç ve özellikle Suriyeli mültecilerle ilgili çok fazla çalışma yapılmaya başlanmıştır. Ocak 2024 itibariyle Yök Tez'de sadece "göç" kelimesinin aranması sonucu 3300'den fazla; "Suriyeli" kelimesiyle ise 1300 civarında tez çıkmaktadır. Bu durum göç olgusunun önemsenmeye başladığı ve buna yönelik çalışmalara ağırlık verdiğini göstermektedir.

IV. KISACA TÜRKİYE'NİN GÖÇ POLİTİKASI

Geçmişte olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan günümüze kadar birçok dönemde insanlar bugünkü Türkiye coğrafyasına göç etmişlerdir. İspanya, Kırım, Almanya, Avusturya ve Yunanistan gibi birçok ülke veya bölgeden baskı, zulüm gibi farklı nedenlerden dolayı Osmanlı İmparatorluğu'na

göçler yaşanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu genellikle göç almayı teşvik etmiştir. Örneğin Osmanlı'nın son dönemlerinde yayınlanan bir kararnamede Sultana bağlı olma ve İmparatorluğun kanunlarına saygı gösteren Müslim veya gayrimüslim herkesin Osmanlı topraklarında yaşayabilecekleri belirtilmiştir. Osmanlı'da göçmenler normal diğer vatandaşlar gibi dini özgürlükler de dahil serbest bir şekilde yaşadıkları kabul edilmektedir (Latif, 2002: 4). Bu dönemlerde ırk farkı da gözetilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerine kadar bu böyle devam etmiştir. 1934 yılında çıkarılan "İskân Kanunu" Türkiye'ye göç edeceklerde bazı kriterler aramaya başlamıştır. Türk ırkından olan ve Türkçe konuşanlara direkt vatandaşlık verileceği, diğerlerine ise Türkleşmelerine yönelik çeşitli politikalar uygulanacağı kanunda belirtilmiştir (İskân Kanunu, 1934). Uygulamada bu pek mümkün olmasa da 1930'lu yıllardan itibaren mültecilere yönelik bir milliyetçi-ırkçı tutum gelişmeye başlamıştır. 2006 yılında çıkarılan 5543 sayılı yeni "İskân Kanunu" da aynı şekilde soy kriterine bağlı bir tanım gerçekleştirmiştir. Göçmen olarak adlandırılacak kişilerin Türk ırkından ve Türkçe kültürüne bağlı olması gerektiği kanunda belirtilmiştir (İskân Kanunu, 2006). Yukarda değindiğimiz gibi bu koşullar hiçbir dönemde tam olarak uygulanmamıştır. Birçok ülkeden ve farklı milletlerden insan Türkiye'ye kabul edilmiştir.

V. TÜRKİYE'DE TWİTTER ÜZERİNDEN SURİYELİ TARTIŞMASI

Birlikte yaşamak sosyal bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Birlikte yaşayabilmenin şartı da insanların birbirleriyle iletişim kurmalarıdır. İletişim, ilk dönemlerde yüz yüze gerçekleşmekteydi. Daha sonraları uzak mesafedekilerle iletişimi kurmak için "ateş dumanı" kullanılmıştır. Yazının icat edilmesi ve kâğıdın bulunmasıyla birlikte insanlar yazılı olarak birbirleriyle iletişime geçmeye başlamışlardır. Bu dönemde "mektup" iletişimi sağlamanın önemli bir aracı haline gelmiş ve bu durum uzun süre devam etmiştir. 18. ve 19.yy'da teknolojik alanda yaşanan önemli gelişmelerle birlikte gazete ve dergi yaygınlaşmıştır. 20.yy'da radyo, televizyon ve kısmi olarak internet hayatın önemli bir parçası haline gelmiştir. 21.yy'da ise gazete, dergi, radyo, televizyon vb. araçlar internet ve uydu araçlarıyla birlikte format değiştirerek dijital hale gelmeye başladılar. Artık iletişim büyük oranda internet aracılığıyla online olarak gerçekleşmektedir.

Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kısmı sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanmaktadır. We Are Social Ocak 2023 raporuna göre günde 2 milyar 958 milyon kişi Facebook, 2 milyar 514 milyon kişi Youtube, 2 milyar kişi WhatsApp, 2 milyar kişi Instagram, 1 milyar 51 milyon kişi Tik Tok, 556

milyon kişi Twitter vb. sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadırlar. Bu kullanıcılar aylık ortalama 20 saat sosyal medyada zaman geçirmektedirler (We Are Social, 2023). Saydığımız sosyal medya platformları arasında Twitter'ın kullanıcı sayısı az olmasına rağmen diğerlerine göre daha fazla siyasi bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca diğer sosyal medya platformlarının eğlence yanı sıra daha ağır basarken, Twitter daha resmi bir şekilde bilgi edinme, gündemi takip etme ve gündemi belirleme kapasitesine sahiptir. Özellikle Türkiye'de normal vatandaşların yanı sıra nerdeyse her bir siyasetçi, bürokrat veya devlet görevlisinin bir resmi Twitter hesabı bulunmaktadır. İnsanlar iletişim kurma, birbirlerini takip etme, paylaşılan gönderileri beğenme, yorum yapma ve paylaşma gibi eylemleri Twitter üzerinden yapabilmektedirler. Siyasiler ise Twitter hesaplarından fikir ve düşüncelerini, program ve planlarını, vaatlerini kitlesine ve diğer vatandaşlarla paylaşabilmektedirler. Twitter, Türkiye'de gündemi belirleyecek duruma gelmiştir. Artık olumlu görülen eylem ve davranışların yanında olumsuz olarak görülen haksızlık, yolsuzluk gibi durumlar da Twitter'ın gündemine gelebilmektedir.

VI. AMAÇ VE KAPSAM

2010 yılında Tunus'ta başlayan iç karışıklıklar kısa zamanda diğer Arap ülkelerine sıçramış ve "Arap Baharı" olarak bilinen süreci başlatmıştır. Bu süreçte Tunus, Libya ve Mısır liderleri devrilmiş, Suriye'nin bir bölümünde de halk ayaklanmaları başlamıştı. 15 Mart 2011 tarihinde başlayan Suriye olayları 2023 yılında da varlığını sürdürmüştür. Bu süreç içinde 13 milyondan fazla insan ya ülkeyi terk etti ya da ülke içinde yer değiştirdi (UNHCR, 2022). Bu insanlardan yaklaşık 7 milyonu Suriye sınırları dışına göç etmiş durumdadır. Bu süreçte resmi olarak Türkiye 3,6 milyon 830 bin, Ürdün 675 bin, Almanya 664 bin, Irak 260 bin civarında mülteciyi konuk etmiştir (Statista, 2023). Bu ülkeler arasında en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke, Türkiye olmuştur. Bu resmi rakamların yanında kayıtlı olmayan çok sayıda Suriyelinin de olduğu çokça tartışılmaktadır.

Türkiye'deki insanların bazıları dil, ırk, kültür ve ekonomi gibi sebeplerden dolayı Suriyeliyi istemezken, bazıları da din, insanîyet, komşuluk ve yine kültür gibi nedenlerden dolayı Suriyelilere sahip çıkmaktadırlar. Bazı politikacılar neredeyse tüm siyasi söylemlerini Suriyelileri gönderme üzerine kurmuşlardır. Onlara göre Suriyeliler gittiğinde Türkiye'deki ekonomik, sosyal ve kültürel gibi birçok sorun çözülecektir. Bunu savunanlar Türkiye'den başka hiçbir ülkenin Suriyeliyi mülteci olarak kabul etmediğini, Suriyelilerin tüm masraflarının Türkiye tarafından karşılandığını ve bunların ülkeye çok büyük maliyetleri olduğunu, ülkedeki yerli vatandaşların hakkının yendiğini, yerli

vatandaşların ikinci sınıf muamelesi gördüğünü, Suriyelilerin Türkiye’yi işgal edecekleri gibi söylemleriyle sürekli gündeme gelmektedirler. Bu tür söylemler sosyal medyada özellikle Twitter üzerinden sıkça yapılmaktadır. Çünkü herhangi bir masraf olmadan sosyal medya aracılığıyla geniş halk kitlelerine ulaşabilmektedirler.

Daha önce belirtildiği gibi imge kuramı, genellikle bireylerin veya grupların diğer kişi, grup veya olayları nasıl algıladıkları ve bu algıların nasıl somut imajlara dönüştüğü ile ilgilenir. Siyasi liderlerin mültecilere, göçmenlere veya başka ülke liderlerine dair algıları, bu kuramın çerçevesinde incelenilmektedir. Bilhassa, liderlerin mültecilere yönelik tutumları, kullandıkları dil ve retorik, toplum içindeki yaygın algıları ve imajları şekillendirmede kritik bir rol oynar. Siyasi parti liderlerinin kamusal açıklamaları, konuşmaları ve medya ile etkileşimleri, bu imgelerin oluşumunda merkezi bir role sahiptir. Bu açıklamaların analizi, liderlerin Suriyeli mültecilere ve Esed’e yönelik algılarını ve bu algıların toplumsal imajlara nasıl dönüştüğünü anlamamızda yardımcı olabilir. Siyasi parti liderlerinin söylemlerinde ve zihinlerinde oluşan imgeler genellikle güncel siyasi ve sosyal durumların dikkate alınmasıyla gerçekleşirler. Suriye’de iç savaşın çıkması ve yaşanan dram ile Türkiye’nin kapıları kendilerine açması, daha sonra savaşın uzaması ve bazı siyasi parti liderlerinin bunu eleştirmesi bu imgelerin oluşmasında etkili olmaktadır.

Çalışmamızın amacı yaklaşık dört milyon olan Suriyelilerin Türkiye’de siyasi parti liderleri tarafından nasıl algılandıklarını “imge kuramı” çerçevesinde belirlemektir. Bu kapsamda çalışmamızda 2023 Genel Seçimleri öncesi Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde “grubu” bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi ile Gelecek Partisi ve Zafer Partisi olmak üzere toplam yedi partinin genel başkanlarının resmi Twitter hesapları ele alınmıştır. Çalışmanın esas alındığı dönemde mecliste grubu bulunmayan Gelecek Partisi’ni çalışmamıza dahil etmemizin sebebi, parti genel başkanının AK Parti’de görev yaparken Türkiye’nin Suriye dış politikasının şekillenmesinde aktif bir rol almış olmasındandır. Mecliste herhangi bir üyesi bulunmamasına rağmen Zafer Partisi’ni çalışmamıza dahil etmemizin nedeni ise Parti yöneticilerinin neredeyse tüm siyasi söylemini Suriyelilerin gönderilmesi üzerinden yürütmesi ve bu söylemlerin ırkçı bir tutum ve davranışlara dönüşmesi sebebiyledir.

VII. YÖNTEM

Araştırmamızda dış politika çalışmalarının analiz edilmesinde sıklıkla kullanılan “içerik analizi yöntemi” esas alınmıştır. Bu yöntemin amacı iletişim niteliklerinin sistematik ve nesnel bir tanıtımını sunmaktır. (Holsti, 1969; Babbie, 1992). İçerik analizi bir metin, kitap, belge, gazete veya herhangi bir dokümanın sistematik bir şekilde ele alınıp, incelenmesi ve metinlerden belli sonuçlara ulaşılmasıdır. İçerik analizi yapılırken sık kullanılan sözcükler, cümleler, rakamlar vb. durumlardan veri elde edilerek temalar oluşturulur ve bu temalarla belli yargılara ulaşılır. Çalışmamızda hem nicel hem de nitel içerik analizi yapılmıştır. Öncelikle nicel içerik analizi ile atılan tweet sayısı, bu tweetlerin Suriye halkı ve Esed’e yönelik olumlu, olumsuz ve nötr olarak değerlendirilmeleri incelenmiştir. Bu durum Tablo-1’de gösterilmiştir. Daha sonra belirlenen kodlar çerçevesinde ilgili örnek tweetler ele alınıp, yorumlanarak nitel içerik analizi gerçekleştirilmiştir.

VIII. VERİ TOPLAMA “X” (TWITTER) SOSYAL MEDYA PLATFORMU

Günümüzde sosyal bilimlerde, dijital ortamlardan veri elde edip, bilimsel çalışmalarda kullanılması sıklıkla başvurulan bir yöntem olmuştur. Çalışmamızda ilk olarak Twitter’ın gelişmiş arama özelliği kullanılarak yedi siyasi parti genel başkanlarının resmi Twitter hesapları incelenmiştir. Türkiye’deki siyasilerin Twitter’da hesap açmaları ve onu aktif olarak kullanmaları Suriye olaylarının başladığı döneme denk düşmektedir. Bu yüzden çalışmamızda Suriye olaylarının başladığı 15 Mart 2011 tarihi ile 28 Mayıs 2023 tarihleri arasında atılan tweetler incelenmiştir. Öncelikle bu hesaplardan yapılan tüm paylaşımlar arasından Suriye, Suriyeli, Şam, Halep, Esed, Esad, Beşar kavramlarının geçtiği tweetler incelenmiştir.¹ Bu çerçevede konu ile ilgili tüm tweetler arasından Recep Tayyip Erdoğan 131; Kemal Kılıçdaroğlu 87, Ahmet Davutoğlu 117; Devlet Bahçeli 29; Meral Akşener 78; Ertuğrul Kürkçü 220; Ümit Özdağ 526 tweet attıkları tespit edilmiştir. Bu tweetler MAXQDA programı ile analiz edilmiştir. MAXQDA, bilimsel ve akademik çalışmalarda kullanılan bilgisayar destekli bir yazılımdır. Program aracılığıyla nitel, nicel ve karma bir şekilde veri analizler yapılabilmektedir. Daha sonra toplam 1188 tweetten Esed veya Suriye yönetimi ile Suriye halkı ile ilgili herhangi bir değerlendirme içeren 530 tweet seçilmiştir. Ondan sonra bu tweetler öncelikle olumlu, olumsuz ve nötr olarak analiz edilmiştir. Bu tweetlerden bazıları hem Esed’e yönelik hem de Suriyeli

---

¹ Suriye Devlet Başkanı’nın ismini bazı Siyasi Parti Liderleri Esed, bazıları da Esad olarak kullanmışlardır. Twitter paylaşımlarında “Esed” daha fazla kullanıldığı için çalışmada da “Esed” kullanımı tercih edildi.

halka yönelik değerlendirmeleri içermiştir. Son olarak da değerlendirme içeren tweetlerden bazıları çalışmaya alınarak yorumlamaya tabi tutulmuşlardır.

IX. BULGULAR

Tweetlerin yorumlanmasından önce siyasi parti liderleri tarafından atılan tweetlerin sayıları ve bunların yüzde (%) olarak olumlu, olumsuz ve nötr oranları hesaplanmaya çalışıldı. Bu oranlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Türkiye'deki Siyasi Parti Liderlerinin Suriyelilere Yönelik Tutumları

Siyasi Parti Liderleri	N (530)	Suriye Halkı						Esed					
		Olumlu		Olumsuz		Nötr		Olumlu		Olumsuz		Nötr	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Recep Tayyip Erdoğan	95	45	47.37	5	5.26	3	3.16	0	0.00	40	42.11	2	2.11
Kemal Kılıçdaroğlu	37	7	18.92	10	27.03	1	2.70	1	2.70	14	37.84	4	10.81
Ahmet Davutoğlu	70	29	41.43	4	5.71	13	18.57	0	0.00	24	34.29	0	0.00
Devlet Bahçeli	20	4	20.00	2	10.00	4	20.00	0	0.00	9	45.00	1	5.00
Meral Akşener	30	1	3.33	20	66.67	1	3.33	2	6.67	1	3.33	5	16.67
Ertuğrul Kürkçü	57	6	10.53	8	14.04	19	33.33	0	0.00	10	17.54	14	24.56
Ümit Özdağ	221	1	0.45	176	79.64	9	4.07	6	2.71	9	4.07	20	9.05

Genel olarak tabloya baktığımızda Türkiye'deki siyasi parti liderlerinin Suriye halkına ve Esed karşı gösterdikleri tutumlar şu şekildedir: Recep Tayyip Erdoğan'ın, Suriyelilere (halk) karşı olumlu, Esed'e karşı olumsuz; Kemal Kılıçdaroğlu'nun çoğunlukla hem Suriyelilere karşı hem de Esed'e karşı olumsuz; Ahmet Davutoğlu'nun, Suriyelilere karşı olumlu, Esed'e karşı olumsuz; Devlet Bahçeli'nin, genel çerçevede Suriyelilere karşı olumlu Esed'e karşı olumsuz; Meral Akşener'in, Suriyelilere karşı olumsuz, Esed'e karşı diğerlerine göre daha olumlu ve tarafsız; Ertuğrul Kürkçü'nün hem Suriyelilere hem de Esed'e olumlu ve olumsuz tutumlarla birlikte kısmen tarafsız; Ümit Özdağ'ın, Suriyelilere karşı aşırı olumsuz, Esed'e karşı ise diğer parti liderlerine göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu söylenebilir.

IX. A. Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan

Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğini yaptığı Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 14 Ağustos 2001 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül, Bülent Arınç, Abdüllatif Şener, İdris Naim Şahin ve Binali Yıldırım ile birlikte kurulmuştur. Kurulduktan bu yana bazı kısa süreler hariç genel başkanlığını Recep Tayyip Erdoğan yapmış ve yapmaktadır. Bu süreçte Erdoğan, 2014 yılına kadar başbakan olarak görev yapmış, 2014 yılından sonrasında ise üst üste Cumhurbaşkanı seçilmiş ve görev süresi devam etmektedir. Partinin kurucularından Bülent Arınç ve Binali Yıldırım dışındakiler Ak Parti ve Erdoğan ile yollarını ayırmış durumdadır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Genel olarak Türkiye'nin ve özellikle hükümetin Suriye iç savaşından önce Suriye ile iyi ilişkileri olmuş ancak 2011 yılında Suriye'de başlayan iç karışıklıklarla birlikte bu iyi ilişkiler tam tersi bir hal almış ve bozulmuştur. Bundan sonra Recep Tayyip Erdoğan, Suriyelileri ve Esed'i ayrı olarak görmüş ve değerlendirmiştir.

Örnek 1 (25 Mayıs 2013)

“Zalim Esed kardeşliğimizi ayaklar altına aldı.” “Zalim Esed'in zulmünden kaçan Suriyeli kardeşlerimiz buraya keyifleriyle gelmediler. Ölüm endişesi içinde geldiler.”

7 dakika ara ile atılan bu tweet dizisinin ilkinde Esed'in kardeşliğine ihanet ettiğini, ikincisinde ise Suriyelilerin Türkiye'ye gelme gerekçesi belirtmiştir. Erdoğan, Esed ile ilgili attığı tweetlerde Esed'i zalim, eli kanlı, katil, diktatör, gaddar gibi sıfatlarla nitelemiştir. Atılan tweetler genellikle negatif anlam içerecek şekilde kullanılmışlardır. Esed hakkında atılan Tweetlerin neredeyse tamamı bu şekildedir.

Örnek 2 (6 Mayıs 2012)

“Nice firavun nice nemrut nice diktatörler bu dünyadan göçtüler. Suriyeli kardeşlerime zulmedenler er ya da geç bunların hesabını verecekler”

Bu tweette Esed, geçmişte zalim olarak bilinen kişilere benzetilmiş ve nasıl ki onlar sonunda cezasını bulmuşlarsa onun da bir gün cezasını çekeceği belirtilmiştir.

Örnek 3 (26 Temmuz 2013)

“Suriye’de boğazına kadar kana batmış olan zalim rejimin derhal gitmesini, halkın iradesiyle tecelli etmiş bir yönetimin gelmesini istiyoruz.” “Suriye halkı bir bütün olarak bizim kardeşimizdir. Eli kanlı zalim rejimin Suriye’de tarafları birbirine kırdırma oyununa kimse gelmemeli”.

Bu mesajlarda ise zalim olarak görülen Esed’in yönetimden gitmesi ve yerine demokrasinin gelmesini istemesinin yanında Suriyelilerin Türkiye halkı ile kardeş olduğu ifade edilmiştir.

Örnek 4 (14 Mayıs 2013)

“Bizim Suriye halkıyla sorunumuz yok, Suriye’deki gaddar ve diktatör rejimle sorunumuz var”

Bu ve diğer tweetlere baktığımızda Recep Tayyip Erdoğan’ın Esed’i haydut olarak imgelediği görülmektedir. Esed veya Suriye yönetimi, kültür ve kabiliyet açısından aşağı, kötü, zalim olarak görülmektedir. Sorunun çözümü için haydut olan Esed’in yönetimden gitmesi gerekmektedir. Geçmişte buna benzer birçok imgeyi ABD kullanmıştır. ABD’nin haydut olarak gördüğü kişilerden biri Saddam Hüseyin olmuştur. Onun ortadan kaldırılması ile sorunların çözüleceği savunulmuştur.

Recep Tayyip Erdoğan’ın Suriyelilere Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Recep Tayyip Erdoğan, Suriyeliler ile ilgili attığı tweetlerin neredeyse tamamı olumlu niteliktedir. Onları genellikle “kardeş” ve “masum” kavramları ile nitelmiştir. Örneğin Suriyelilerle ilgili tweet değerlendirmelerinde 25 defa kardeş, birer defa ise sığınmacı, göçmen ve mülteci kavramlarını kullanmıştır.

Örnek 1 (6 Mayıs 2012)

“Er ya da geç Suriyeli kardeşlerimiz rahat bir nefes alacak. Suriyeli kardeşlerimizin meselesini kendi meselemiz olarak görüyoruz.”

Örnek 2 (5 Eylül 2012)

“CHP yarın Şam’a gidecek yüz bulamayacak ama inşallah biz en kısa zamanda Şam’a gidecek, oradaki kardeşlerimizle muhabbetle kucaklaşacağız.”

Birinci tweette Erdoğan, Suriyelilerin yaşadığı sorunu Türkiye’nin sorunu olarak görmekte, ikincisinde ise kendisini Suriye politikası konusunda eleştiren muhalefete cevap vermektedir.

Örnek 3 (6 Ağustos 2014)

“Bize "Gazze'yi, Suriye'yi bırakın Türkmenlere bakın" diyorlar. Bizim içim mazlumun dini, mezhebi, dili, derisi, rengi, ırkı önemli değildir.”

Örnek 4 (19 Mart 2018)

“Suriye topraklarındaki varlığımızın amacı, kardeşlerimizi terör örgütlerinin tasallutundan kurtararak, haklarına, özgürlüklerine kavuşturmak, onlara aydınlık bir gelecek sağlamaktır.”

Örnek 5 (14 Ocak 2020).

“Biz, Suriye’de, Libya’da, Akdeniz’de macera peşinde değiliz. Hele hele emperyal heveslerimiz hiç yoktur. Gözümüz petrol ve para hırsıyla kör olmuş da değildir. Bizim tek amacımız, kendimizin ve kardeşlerimizin hakkını, hukukunu, geleceğini korumaktır.”

Örnek 3, 4 ve 5. Tweetlerde Erdoğan, Türkiye’nin Suriye’ye müdahalesi ve kendisine yönelik olarak yapılan eleştirilere cevap vermektedir. Ona göre Türkiye’nin herhangi bir emperyal amacı bulunmamakta, Türkiye sadece mazlumları korumak amacıyla sınır dışı operasyonlar düzenlemektedir. Ayrıca sadece Suriyelileri değil, diğer mazlumların da Türkiye’ye kabul edildiğini ve onların güvenliğinin sağlandığını ifade etmektedir.

Suriyelilere vatandaşlık verme, onların Türkiye’de kalmaları, gönderilmeleri gibi tartışmalar sıkça gündemi meşgul etmektedir. Erdoğan’ın bu konuda farklı açıklamalar olsa da Twitter’da yaptığı paylaşımlar şu şekildedir:

Örnek 6 (25 Mayıs 2013)

“İnşallah Suriye’de diktatörlük sona erdiği gün, halkın iradesi iktidar olduğu gün buradaki kardeşlerimiz de evlerine döneceklerdir.”

Örnek 7 (8 Eylül 2018)

“3,5 milyonu aşkın Suriyeliye ev sahipliği yapan bir ülke olarak, mültecilerin gönüllü ve güvenli biçimde geri dönüşlerinin sağlanması ve Suriye ihtilafına tüm paydaşların ortak bir zeminde buluştuğu kalıcı bir çözüm bulunması için çalışmaya devam edeceğiz”.

Bu tweetlere göre Suriyelilere yönelik yaşam tehlikesi ortadan kalktığında geri gönderilecekler. O’na göre bu geri dönüş çoğunlukla gönüllü bir şekilde

gerçekleşecektir. Çünkü çatışmalar ortadan kalktığında, Suriye güvenli bir yer olacak ve Suriye halkı memleketlerine dönecektir.

Çalışmanın önceki bölümlerinde belirtildiği gibi müttefik imgesi tek başına bazı ilişkileri tam olarak açıklayamamaktadır. Bir ülke hem müttefik hem düşman olabilmenin yanında dost ve müttefik de olabilir. Recep Tayyip Erdoğan'a göre Suriyeliler düşman değildirler. Şu anda kabiliyet olarak Türkiye'den aşağı olsalar da kültürlerinin yanında dinleri, tarihleri ve yakın zamana kadar dilleri de ortaktı. Şu anda onlar zor durumdadır, canları tehlikededir ve bize düşen, elimizden gelen yardımı yapıp, onları zalim, diktatör, gaddar Esed ve terör örgütlerine karşı korumaktır. Ayrıca oluşturulan Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile birlikte hareket ederek Suriye'nin güvenliği sağlanabilir. Tüm bunlara baktığımızda Erdoğan Suriyeliler (Özgür Suriye Ordusu dahil) dost ve müttefik olarak görmektedir.

IX.B. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu

9 Eylül 1923 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde "Halk Fırkası" ismiyle kurulan parti, 1924 yılında "Cumhuriyet Halk Fırkası", 1935 yılında ise "Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)" adını almıştır. Kemal Kılıçdaroğlu önceleri milletvekili olarak partide görev almış, 22 Mayıs 2010 tarihinde ise partinin genel başkanı seçilmiş ve uzun süre görevde kalmıştır.

Kemal Kılıçdaroğlu'nun Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Kemal Kılıçdaroğlu, Suriye hakkında değerlendirmelerde bulunurken genellikle Türk hükümetini eleştirmiş ve Suriye sorunun ortaya çıkma sebeplerinden birisinin de iktidar ve Recep Tayyip Erdoğan olduğunu iddia etmiş ve etmektedir. Kılıçdaroğlu, Esed ile ilgili yapılan değerlendirmelerinde onu katil, diktatör olarak görse de aynı zamanda oturup görüşecek biri olarak görmektedir.

Örnek 1 (8 Ekim 2012)

"Biz sivil halka yönelik hiçbir eylemi meşru görmeyiz. Biz CHP olarak asla ve asla Esad'ı savunmadık, savunmayacağız." "AKP şimdi sadece Esad'ın gitmesini istiyor. Bizim amacımız Suriye halkının kendi kaderini tayin etmesidir." "Suriye'de akan kanın iki sorumlusu vardır; birinci sorumlu Esad'dır, ikinci sorumlu Recep Tayyip Erdoğan'dır." "Esad ile Tayyip Erdoğan arasında fark var mı? Biri kanla muhalefeti bastırıyor diğeri cezaevlerine atıyor."

Yukarıdaki tweet dizisinde Kılıçdaroğlu, Esed'in sivil insanları hedef aldığı, kendisinin bunları savunmadığını, eğer Suriye'de iç savaş varsa bunun sorunlarından birinin Erdoğan olduğu, bunların arasında pek bir fark olmadığını ifade ederek iktidarı eleştirmiştir.

Örnek 2 (12 Haziran 2018)

“Halkın partisi CHP halkımıza söz veriyor: İran, Irak ve Suriye ile bir araya gelip Ortadoğu Barış ve İş Birliği Teşkilatı'nı kuruyoruz. Dört komşu kafa kafaya verip bölgenin kaderini kendimiz belirliyoruz.”

2018 Cumhurbaşkanı ve Genel Seçimlerin hemen öncesinde atılan bu tweet ile Kılıçdaroğlu, Suriye sorununun çözümü için komşularla birlikte hareket edilmesi gerektiğini ve bunun için de Esed yönetimi ile görüşüp, anlaşacaklarını belirtmiştir. Kendisi Esed'i haydut olarak görmemektedir, Haydut olan kişi ile anlaşılmaz, sorunun çözümü için sadece onun yok edilmesi yeterlidir. Burada farklı bir durum söz konusudur. Esed, kültür ve kabiliyet açısından aşağı ve kötü niyetleri olan birisi olabilir, ama sorunun çözülmesi için onunla görüşülüp, anlaşılması gerekir. Böylece Kılıçdaroğlu, Esed'i katil, zalim görse de oturup konuşulması gereken bir “muhatap” olarak görmektedir

Kemal Kılıçdaroğlu'nun Suriyelilere Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Kılıçdaroğlu, Esed'de olduğu gibi Suriyelilere yönelik değerlendirmelerin yer aldığı tweetler pek fazla bulunmamaktadır. Kendisinin, Suriyelilere yönelik olarak attığı tweetler hem olumlu hem olumsuz bir nitelik taşımaktadır. Suriyelilere yönelik olarak en çok kullandığı kavram “halk” (dört defa) olsa da sivil, misafir, sığınmacı gibi kavramları da kullanmıştır. Kılıçdaroğlu'nun Suriyeli imgesini tespit etmek gerçekten çok zor. Ancak net olan bir durum var ki oda Suriyelilerin gitmesini istediğidir.

Örnek 1 (27 Ağustos 2012).

“Siz Suriye'deki çatışmalara girenleri kendi topraklarınızda eğitip barındırıyorsunuz. Bunu bütün dünya basını yazdı. Bizde sansür var.”

“Katar, Suudi Arabistan parayı veriyor biz telsiz ve silah veriyoruz, sonra bu insanlar Suriye'ye çatışmaya gidiyor.”

“#halkınpartisichp Tabzon'a, Artvin'e Malatya'ya, Afyon'a gittim. Herkes bizim Suriye'de ne işimiz var diye soruyor. Herkes rahatsız.”

Kılıçdaroğlu, 2012 yılında Suriye’de olayların arttığı dönemde atmış olduğu bu üç tweet dizisi ile iktidarı eleştirmekte, Esed ile savaşanların Türkiye’de eğitildikleri, Türk vatandaşlarının Suriyelileri istemediğini ve muhaliflere yardım yapan ülkelerin arasında Türkiye’nin de olduğunu iddia etmektedir.

Örnek 2 (27 Eylül 2012)

“AKP’nin Suriye politikası. İki temel sorun ortaya çıkardı. Bunlardan biri ekonomi, ikincisi güvenlik: <http://goo.gl/Oj0jE>.”

Örnek 3 (10 Temmuz 2022)

“700 bin Suriyeli bebek doğmuş ülkemizde. Allah uzun ömürler versin hepsine. Biz meseleye ülkemizin geleceği gözüyle bakıyoruz. Evet, her milletin en büyük zenginliği bebekleridir. Bu bebekler de yıkık dökük Suriye'nin zenginliğidir.”

2012 yılında atılan tweet ilkinde Kılıçdaroğlu, AK Parti iktidarını eleştirmekte ve iktidarın politikaları sonucu ekonomik ve güvenlik sorunlarının ortaya çıktığını ifade etmektedir. Buna göre Suriyeliler Türkiye ekonomisine ve güvenliğine zarar vermektedirler. 2022 yılında atılan tweet ile ise çok fazla bebeğin doğduğunu, böylece Suriyeli nüfusunun arttığını ve bunların Türkiye’nin geleceğine tehdit oluşturduğunu savunmaktadır. Atılan tweetlerle bazen olumlu nitelendirmeler yapılırken aşağıda görüleceği gibi bazen de olumsuz nitelendirmeler yapılmıştır. Ona göre Suriyeliler ne dost ne düşman ne de müttefikler, sadece gitmesi gereken bir topluluktur.

Örnek 4 (16 Temmuz 2021)

“İktidarımızda Suriyeli misafirlerimizle helalleşip iki yılda memleketlerine uğurlayacağız. Bu iktidarımızın en önemli beş önceliğinden biridir. Plan ve programlarımız hazır. Bu video da bunun taahhüdü olarak burada dursun istedim.”

Örnek 5 (10 Haziran 2022)

“Suriye'nin yeniden ayağa kalkması için, evlatları vatanına dönmelidir. Ancak hep söyledim yine söyleyeceğim, ucuz bir ırkçı tavırla değil, düzgün, devlet akıyla yapılacak iştir bu.”

Örnek 6 (10 Haziran 2022)

“Sağlıklı şartlarda gidecekler, tüm adımlar hazır. İktidarımızda bu sürecimiz 2 senede tamamlanacak. Bu şartlar da AB fonlaması ile, bizim garantörlüğümüzde oluşturulacak. Davul zurna ile gidecekler.”

Kılıçdaroğlu'na göre Suriyeliler geri gönderilecekler ama ırkçı ve zorla değil, orada gerekli şartlar sağlandıktan sonra güzel bir şekilde memleketlerine yollanacaklardır. Çünkü onlar misafir olarak geldiler, bize düşen de ev sahibine yakışır şekilde geri yollamaktır.

XI.C. Gelecek Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu

Ahmet Davutoğlu'nun siyasi hayatının uzun bir bölümü Ak Parti'de geçmiştir. 2003-2009 yılları arasında Recep Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül'e danışmanlık yapmış, 2009 yılından sonra ise Dışişleri Bakanlığı, Milletvekillik ve Başbakanlık olmak üzere çeşitli görevlerde bulunmuştur. 13 Eylül 2019 tarihinde Ak Parti'den ayrılmış ve daha sonra 13 Aralık 2019'da genel başkanlığını yaptığı Gelecek Partisi'ni kurmuştur (BBC, 2019; Euronews, 2020).

Ahmet Davutoğlu'nun Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımından Bazı Örnekler

Suriye'de iç savaş başladığında Ahmet Davutoğlu, Dışişleri Bakanı olarak görev yapmaktaydı. Yukarıda belirtildiği gibi daha sonra Başbakanlık ve çeşitli görevlerde bulunmuştur. Davutoğlu, Esed'e karşı tamamen negatif veya olumsuz tutumlara sahip olduğu görünmektedir. O, Esed'i katil, kimyasal silah kullanan, halkını öldüren vb. özelliklere sahip biri olarak görmektedir.

Örnek 1 (20 Ocak 2014)

“Suriye’de kanı durduracak bir geçiş sürecini bir an önce başlatmak ve hem Suriye’yi hem de insanlığı bu eli kanlı rejimden kurtarmak.”

Örnek 2 (13 Aralık 2016)

“Esad rejiminin İran ve Rusya'nın desteği ile vakur ve mazlum Halep'te işlediği katliamlar asla unutulmayacak.”

Örnek 3 (8 Nisan 2018)

“Esad rejimi, İsrail ve destekçileri Doğu Guta ve Gazze’de en iyi bildikleri şeyi yapıyor, acımasızca ayırım yapmadan masum insanları öldürüyorlar.”

Örnek 4 (23 Şubat 2018)

“Suriye rejimi 7 yıldır kendi halkını öldürüyor. Tüm sağduyulu seslere kulaklarını kapatıp acımasızca insan öldüren bu rejime dur denilmesi bir

zarurettir. Doğu Guta'da BM Genel Sekreteri'nin tabiriyle 'yeryüzünde cehennemi yaşayan' kardeşlerimizin çılgınlığına kayıtsız kalınamaz”

Örnek 5 (21 Ağustos 2022)

“9 yıl önce Suriye rejiminin Guta'da gerçekleştirdiği kimyasal saldırıyı bir kez daha lanetliyor ve BM tarafından savaş suçu olarak tescil edilen saldırıda hayatını kaybedenleri rahmetle anıyorum. İnsanlık vicdanından koparak barış inşa edilemez.”

Ahmet Davutoğlu, ilk iki tweet ile katil ve zalim olarak gördüğü Esed'i ve ona destek veren İsrail ile Rusya'yı eleştirmektedir. Sonraki tweetlerde ise uzun süreden beri insanlık suçu işleyen Esed'e BM'nin artık dur demesi gerektiği üzerinde durmuştur. Ona göre Suriye'ye huzurun gelmesi, Esed'in gitmesine bağlıdır. Davutoğlu'nun Esed'e yönelik sarf ettiği söylem ve tutumlar Haydut imgesini çağrıştırmaktadır. Erdoğan gibi Davutoğlu da Esed'i haydut olarak görmekte ve onun cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır.

Ahmet Davutoğlu'nun Suriyelilere Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Ahmet Davutoğlu, Suriyelileri nitelerken çoğunlukla kardeş (16 defa) ve halk (13 defa) kavramlarını kullanmıştır. Mülteci, masum sığınmacı, misafir gibi kavramları da kullanılmış ancak bunların sarf edildiği tweetler çok azdır.

Örnek 1 (30 Mart 2012)

“Maksadımız Suriye halkının yanında durduğumuzu herkese göstermek.”
“Suriye halkının çektiği acılar karşısında İstanbul'dan gür bir ses çıkmasına önem veriyoruz.”

Örnek 2 (6 Temmuz 2012)

“Şimdi herkesin Suriye'deki halkın ızdıraplarını dindirmek için birlikte çalışması gerekiyor.”

Örnek 3 (22 Ocak 2014)

“Suriye halkının maruz kaldığı katliama çözüm umuduyla Cenevre'deyiz. Güne BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon ile görüşerek başladım.”

Örnek 4 (19 Eylül 2015)

“Türkiye, dünyanın gözlerini kapattığı Suriye'deki insanlık dramına asla sessiz kalmayacak.”

Örnek 5 (6 Eylül 2016)

“Bugüne kadar yanında durduğumuz ve bugün de ordumuzla hareket eden Özgür Suriye Ordusu, Suriye'nin geleceğinde haklı bir yer edinecek.”

Davutoğlu, ele aldığımız ilk üç tweet ile Suriye politikasını belirlemeye, onların haklılığını dünya kamuoyuna göstermeye çalışmıştır. Sonraki tweetlerde ise Davutoğlu, dünya kamuoyunun Suriye sorununa pek ilgi göstermemesi ve devletlerin soruna müdahil olmamaları sonucu Türkiye'nin tek başına da olsa müdahale edeceğini ifade etmiştir. Daha sonraları ise Türkiye, Özgür Suriye Ordusu'na destek vermiş ve bu ordu Esed yönetimine karşı savaşmıştır. Tüm bu tweetlere baktığımızda Davutoğlu Suriyelileri dost ve müttefik (ÖSO) görmektedir.

Ahmet Davutoğlu, 22 Mayıs 2016 tarihinde Başbakanlıktan istifa etmiş, bir süre sessiz kalmış, daha sonra ise Gelecek Partisi'ni kurmuştur. Suriye ile ilgili attığı tweetlerin çoğu Dışişleri Bakanı ve Başbakan olduğu dönemlerine aittir. Davutoğlu'nun Suriye politikası neredeyse Recep Tayyip Erdoğan ile aynı çizgidedir. Sadece attığı tweet sayısı farklıdır.

IX.D. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ GENEL BAŞKANI DEVLET BAHÇELİ

Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partilerinin devamı şeklinde olan parti, 9 Şubat 1969 tarihinde Alparslan Türkeş liderliğinde Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) adını almıştır. 6 Temmuz 1997'de Devlet Bahçeli, MHP'nin genel başkanı olarak seçilmiş (Aydemir, 2004) ve o zamandan beri parti başkanlığını sürdürmektedir.

Devlet Bahçeli'nin Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Devlet Bahçeli'nin Esed'e karşı tutumu olumsuzdur. O, Esed'i katil, halkını öldüren, masum canlara kıyan, Rusya'ya bağımlı biri olarak görmektedir.

Örnek 1 (21 Kasım 2015)

“Özellikle Rus ve Esad güçlerinin insanlığı yok sayan saldırganlığı sonucunda kaybedilen Çanlı Köyü ve Kızıldağ Bölgesi yüreklerimizdedir.”

Örnek 2 (8 Eylül 2018)

“Bir defa Suriye'nin geleceğinde Esad yer almamalıdır. Buna yönelik siyasi kararı da Suriye halkı vermelidir. Bu ülkenin bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne

saygı ve riayet ise esas olmalıdır. Esad ile Putin İdlib'e bomba yağdırmaktan, ateşkes arayışlarını sabote etmek vazgeçmelidir."

Örnek 3 (6 Mart 2020)

"Bizim katil Esad'a bakışımız, Rusya'yla ilgili görüşümüz bellidir, belgelidir, değişmemiştir. Durduğumuz yer Türkiye'dir, baktığımız yer Türk milletinin vicdan penceresidir. Bölgesel barışı bozan, masumlara kurşun ve bomba atan kim olursa olsun karşısındayız, tepkiliyiz".

Bahçeli, Esad ile Putin'in Suriye'de yaptığı insanlık dışı uygulamaları eleştirmekte, Esad'ın Suriye yönetiminde olmaması gerektiğini ve yönetimin değişmesinde ise Suriye halkının karar vermesi gerektiğini savunmaktadır. Esad'ın yaptıklarına bakıldığında olumlu veya iyi yönde olmasa bile aksi yönde kabiliyet açısından eşit görülmektedir. Çünkü her gün bomba yağdırmakta, insanları öldürmekte ancak kimse ona bir şey yapamamaktadır. Diğer taraftan Esad, Rusya'ya bağımlı bir durumdadır. Bahçeli'nin Esad'e yönelik düşman imgesine sahip olduğu söylenebilir. Bu düşman aynı zamanda başkasına bağımlı durumdadır. Çünkü Esad, tek başına ayakta kalamaz, O'na Putin destek vermektedir. Yani Esad, bağımlı bir düşman imgesini çağrıştırmaktadır.

Devlet Bahçeli'nin Suriyelilere Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Bahçeli, Suriyelileri genellikle mülteci ve masum kavramlarıyla nitelendirmiş olup, onlara karşı iyimser bir tutum sergilemiştir.

Örnek 1 (8 Ocak 2015)

"Paris'te ölenin; Kerkük'te, Telafer'de, Musul'da, Bağdat'ta, Şam'da, Gazze'de, Trablus'ta ölümlerden üstünlüğü ve fazlası yoktur."

Örnek 2 (5 Temmuz 2017)

"Suriyeli mültecilere yönelik kışkırtmalara, kontrolsüz eylem ve tertiplere herkesin dikkat edip uyanık davranmasını bilhassa temenni ediyorum."

Örnek 3 (6 Mart 2020)

"Suriye'de yurtlarından yuvalarından kopanların güvenli ve gönüllü şekilde, insana yaraşır bir şekilde ikamet yerlerine dönüşleri konusunda her ülkenin yapacakları vardır ve acilen de sağlanmalıdır. Türkiye'nin Suriye politikası doğrudur, haktan ve hakikatten yanadır."

Yukarıda attığı tweetlerin ilkiyle Bahçeli, bir nevi herkesin eşit olduğunu, ırkçılık yapılmaması gerektiğini savunmuştur. İkinci tweet ile Suriyelilerle ilgili provokatör eylemlere dikkat edilmesini ve son tweet ile de Türkiye'nin yani iktidarın Suriye politikasını savunmaktadır. Tweetlere baktığımızda Suriyelileri kültür açısından eşit görmekte, yetenek açısından pek bilgi olmasa da olumlu gördüğü söylenebilir. Böylece Bahçeli'nin Suriyelilere karşı dost imgesine sahip olduğu söylenebilir.

Bahçeli, çalışmamızda ele aldığımız liderler arasında kendi şahsi tweet hesabından Suriyelilerle ilgili en az tweet atan kişi durumundadır. Ayrıca Davutoğlu'nun kendi partisinden önceki dönemi hariç tutulduğunda Bahçeli, iktidarı (özellikle Suriye politikasını) savunan ve eleştirmeyen tek lider görülmektedir.

IX.E. İYİ PARTİ GENEL BAŞKANI MERAL AKŞENER

Meral Akşener, 1994-1995 yıllarında Doğru Yol Partisi'ne katılmış, bu partide milletvekili ve İçişleri Bakanı olarak görev yapmıştır. 4 Temmuz 2001 tarihinde Doğru Yol Partisi'nden istifa ederek Ak Parti'ye katılmış ancak Ak Parti ile uyum sağlayamamış ve bu partiden ayrılarak 3 Kasım 2001 tarihinde Milliyetçi Hareket Partisi'ne katılmıştır. 2015 yılına kadar MHP'de yer almış ve bu süreçte milletvekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilliği yapmıştır. Bu tarihlerde partide yaşanan tartışmalar sonucu Eylül 2016 tarihinde partiden ihraç edilmiştir. Akşener, 25 Ekim 2017 kendi partisi olan İYİ Parti'yi kurmuştur (Akkır, 2021).

Meral Akşener'in Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Meral Akşener'in Suriye ile ilgili paylaştığı tutum ve düşüncelerin çoğu kendi partisini kurduğu döneme aittir. Parti kurulduktan sonra Suriye ve Suriyeliler parti programının en önemli konuları arasına girmiştir. Diğer muhalifler gibi Akşener'de Suriye konusunda en çok hükümeti eleştirmektedir.

Örnek 1 (25 Ocak 2018)

"Suriye politikamız iflas etmiştir. Rusya veya ABD üzerinden temaslarla bu olmaz. Derhal Esad ile görüşmelere başlayın. Suriye ile ilgili olarak dış politikanın gerektirdiği hamleleri yapın. Dış politikayı iç politikanın, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin malzemesi haline getirmeyin."

Örnek 2 (1 Nisan 2018)

“Suriye’de mültecileri de içine alan bir seçim yapılmalıdır. Suriye seçimlerinde ortaya çıkan irade kim olursa olsun bizim muhatabımız o olmalıdır.”

Örnek 3 (31 Kasım 2019)

“Suriyeli sığınmacılar hem kriminal manada hem de sosyolojik manada ülkemiz için büyüyen bir sorundur. İktidar çok hızlı bir şekilde aracı devletleri aradan çıkarıp, Şam’la görüşmeli ve Esad’ın kendi insanlarını geri almasını sağlamalıdır.”

Örnek 4 (8 Ocak 2020)

“Sayın Erdoğan, sen sinirini, gururunu yenemiyorsan, rasyonel olamıyorsan; ben Suriye’ye gidip, Esad’la görüşüp, problemi çözmeye hazırım.”

Yukarıda ele alınan tweetlerin ilkiyle Meral Akşener, hükümetin Suriye politikasını eleştirmiş ve Esed ile anlaşılması gerektiğini, ikincisinde Suriye’de yapılacak olan seçim sonuçlarını kim kazanırsa kazansın ona saygı duyulmasını, üçüncüsünde Suriyelilerin Türkiye için büyük bir tehlike oluşturduğunu ve tehlikenin sonlanması için yine Esed ile anlaşılması gerektiğini savunmuştur. Son tweet ile eğer hükümet yapamıyorsa kendisinin Esed ile görüşüp, anlaşabileceğini ifade etmiştir. Tüm bunlara baktığımızda Akşener, Suriyelileri büyük bir tehlike olarak görmektedir. Bu tehlikenin ortadan kalkması için Esed ile anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Böylece O, Esed’i kabiliyet ve kültür açısından eşit olarak görmektedir. Bu şekilde Akşener, Esed’e yönelik müttefik imgesine sahiptir.

Meral Akşener’in Suriyelilere Yönelik Twitter Paylaşımından Bazı Örnekler

Meral Akşener, Suriyelileri genellikle mülteci (9 defa) ve sığınmacı (4 defa) olarak nitelendirmektedir. O’nun, Suriyelilere yönelik pek olumlu tutumlara sahip olduğu söylenemez.

Örnek 1 (2 Ekim 2018)

“2040’ta Suriyelilerin sayısı 7,5 milyon olacak. Yani ülkemizde yaşayan her 13 kişiden biri Suriyeli olacak. Bu etnik yapı ile Türkiye’de millî devleti nasıl koruyacaksınız? Bir jeopolitik sarsıntıda sınır şehirlerimizin millî bütünlükten kopma tehdidini nasıl engelleyeceksiniz?”

Örnek 2 (23 Ekim 2018)

“Milyonlarca Suriyeli göçmenin, 33 milyar dolar, yani 200 milyar liralık yükünü, milletimizin sırtına yüklemeye hakkınız var mıydı? Ama yaptınız. Milletimize harcamaya gelince, yük, öyle mi? Kendisi 46 yaşında emekli olmuş. Vatandaşımız söz konusu olduğunda, yük, öyle mi?”

Örnek 3 (13 Kasım 2018)

“Suriyeli mülteciler, iktidarın bonkörlüğü sonucu,- Kilis, - Hatay, - Urfa, - Gaziantep’te nüfus çoğunluğuna ulaşmak üzere. Bu illerimizde Suriyelilere ev sahibi, Türk vatandaşlarına ise misafir muamelesi yapılıyor.”

Örnek 4 (20 Kasım 2018)

“Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmeyeceğini açıklayın. Kaç sene kalırlarsa kalsınlar, Türk vatandaşı olamayacaklarını kesin bir dille açıklayın.”

Akşener, Esed bahsinde geçtiği üzere Suriyelileri en büyük tehdit olarak görmektedir. İlk tweette gelecekte 7,5 milyon civarında Suriyelinin Türkiye’de olacağı ve bunların milli bütünlüğü bozduğunu; ikinci tweette Suriyelilerin ekonomik olarak Türkiye’ye büyük maliyetleri olduğu, onların yerine Türkiye’deki vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini; üçüncü tweette ise bazı illerde Suriyeli nüfusun yerli nüfusu geçmek üzere olduğunu iddia etmiş; dördüncü tweette ise hükümetten, Suriyelilerin hiçbir zaman Türkiye vatandaşları olamayacaklarını söylemesini istemektedir.

Örnek 5 (22 Ocak 2015)

“Suriye’den gelen göçmenlerin sağlık giderini devlet ödüyor. Türkmenlerin sağlık giderini ödemiyor. Çocuklar soğuktan hasta ve hastanede rehin.”

Örnek 6 (10 Aralık 2018)

“Doğu Türkistan’da, Kırım’da, Karabağ’da, Irak Türkmeneli’nde, Suriye’nin Türkmen bölgesinde, Yemen’de, Myanmar’da ve dünyanın birçok noktasında yaşanan, insanlık onurunu hiçe sayan baskı ve zulüm politikaları artık sona ermeli!”

Meral Akşener, genel olarak Suriyeliler ile Suriye’de yaşayan Suriyeli Türkmenler arasında bir ayrım yapmaktadır. Ona göre Türkmenlere gereken ilgi, alaka gösterilmemektedir. İlk tweette Türkmenlerin sağlık giderlerinin karşılanmadığını, ikinci tweette ise birçok şehir saymasına rağmen özellikle şehirlerdeki Türkmen bölgesine vurgu yapmıştır. Diğer bazı tweetlerinde bazı

Suriyelilerin bayramda Suriye'ye gitmelerini eleştirmiş, sınırların ücretli hale gelmesi gibi bazı uygulamaları savunmuştur. Ona göre Suriyeliler en büyük tehdittir. Akşener'in, Suriyelilere yönelik düşman imgesine sahip olduğu söylenebilir. Bu imgede düşman sinsidir, ona güvenilmez.

IX.F. HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ ESKİ GENEL BAŞKANI ERTUĞRUL KÜRKCÜ

Halkın Demokratik Partisi, Kürt milliyetçiliğini temsil ettiğini iddia eden bir partidir. Diğer partilerden bağımsız olarak Kürt siyasetine yönelik ilk girişimler 1990 yılında Halkın Emek Partisi (HEP) ile başlamıştır. Terör örgütü PKK ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle hem HEP hem de ondan sonra devamı niteliğinde olan birkaç parti daha kapatılmıştır. En son olarak 2005'te kurulan Demokratik Toplum Partisi'ne karşı yine terör örgütüyle ilişkisi olduğu gerekçesiyle 2007'de Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmış ve mahkeme 2009 yılında partinin kapatılmasına karar verilmiştir. Partinin kapatılma ihtimaline karşı 2008 yılında Barış ve Demokrasi Partisi kurulmuştur.

27 Ekim 2013 tarihinde Ertuğrul Kürkçü ve Sebahat Tuncel'in Eş Başkanlığında Halkların Demokratik Partisi (HDP) adıyla yeni bir parti kurulmuş ve Barış ve Demokrasi Partisi, Devrimci Sosyalist Parti, Ezilenlerin Sosyalist Partisi, Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi, Yeşiller ve Sol Gelecek gibi birçok partiyi bünyesine katmıştır. Barış ve Demokrasi Partisi'nin üyeleri yeni kurulan partiye katılmışlardır (Kamer, 2021). 7 Haziran 2021'de Yargıtay Başsavcısı Bekir Şahin, HDP'nin kapatılması için Anayasa Mahkemesi'nde dava açmış, Mahkemenin genel kurulu 21 Haziran 2021'de iddianamenin kabulüne oy birliğiyle karar vermiştir. Kapatma davası sonuçlanmadığı için, HDP alternatif olarak daha önce kurduğu Yeşil Sol Partisi (YSP) diğer adıyla Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM) ile 2023 Genel Seçimlerine katılmıştır.

DEM ile devam etmelerine rağmen HDP hala faaliyet göstermektedir. HDP, kurulduktan sonra birçok parti başkanı değişmiştir. Bunlar arasında en çok öne çıkanlar arasında terör suçlamasıyla tutuklanan Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ'da bulunmaktadır. 2023 yılında resmi olarak başkanlığını Sultan Özcan ve Cahit Kırkazak yaptığı görülmektedir. Çalışmamızda Suriye olaylarının başlamasından 2023 Genel Seçimlerine kadar siyasi faaliyette bulunan HDP'nin ilk eş başkanı ve onursal başkanı ile Kürt milliyetçiliğinin teorisyenleri arasında sayılan Ertuğrul Kürkçü ele alınmıştır. Partinin başkanlarına baktığımızda bunlar arasında en aktif bir şekilde Twitter'ı kullanan ve 2023 seçimlerine kadar HDP'den milletvekili olarak siyaset yapan kişi

Ertuğrul Kürkçü olmuştur. Bundan dolayı çalışmaya Ertuğrul Kürkçü'nün alınması tercih edilmiştir.

Parti olarak HDP ve yöneticileri Suriye politikası konusunda genellikle iktidarı eleştirmiştir. İYİ Parti ve Zafer Partisi genellikle Suriye'deki Türkmenlerle ilgilenirken, HDP, Suriye'deki Kürtlerle ilgilenmiş ve Türkiye'nin Suriye politikasını ve operasyonlarını eleştirmiştir.

Ertuğrul Kürkçü'nün Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Ertuğrul Kürkçü, Esed'i diktatör, tek adam, zalim olarak görse de Suriye'de düzenin sağlanması ve bu düzende Kürtlere rol verilmesinin Esed'e bağlı olduğunun kanaatinde. O'na göre, Erdoğan ile Esed arasında pek bir fark bulunmamaktadır: Erdoğan Türkiye'de zulüm yapmakta, Esed ise Suriye'de. Kürkçü ve HDP'nin Suriye ile ilgilenmesi ya da gündemine alması genellikle Türkiye'nin Suriye'ye müdahale ettiği dönemlerde olmuş ve artmıştır. Diğer zamanlarda Suriye çok fazla gündemlerine gelmemiştir.

Örnek 1 (14 Temmuz 2012)

"@ozelkalem_ size bir ayna tuttum. Görüntüyü begenmediniz demek. Siz bilirsiniz. Esad'a gelince onun için de Tayyip ERdoğan'a bakın."

Örnek 2 (22 Ekim 2012)

"Esad rejiminin bir tek parti diktatorluğu olduğunun tartışılacak tarafı mı var? Bunu da 40 yıldır söylüyoruz."

Örnek 3 (7 Temmuz 2022)

"Tekçilikte Ankara'ya rahmet okutan Şam yönetimi bile, yeni düzende Kürtleri içerecek bir çerçeve arayışında olduğunu saklamıyor."

Örnek 4 (25 Ağustos 2022)

"Ülkenin teröristlerden temizlenmesi lazım. Bizim sınır güvenliğimiz son derece önemli. Suriye'nin toprak bütünlüğü ve siyasi bütünlüğü son derece önemli. İnsanların güvenli bir şekilde ülkeye geri dönebilmesi aynı şekilde önemli."

Yukarıda da belirtildiği gibi Ertuğrul Kürkçü için Esed, sıkıntılı olabilir, ancak kendisiyle anlaşılması gereken biridir. Suriye'nin bütünlüğünün sağlanması ve Kürt bölgesinin de bu düzende yerini alması Esed'in razı edilmesiyle gerçekleşebilir. Paylaştığı tweetlere baktığımızda Kürkçü, Esed'e yönelik

muhatap imgesine sahiptir. O'na göre Esed ile konuşulup, görüşülmeli yani Esed, muhatap alınmalıdır.

Ertuğrul Kürkçü'nün Suriyelilere Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Ertuğrul Kürkçü, Suriyelileri genellikle mülteci ve sığınmacı bazen de göçmen olarak nitelendirmiştir. Daha önce kısaca değindiğimiz gibi HDP ve mensupları Suriyelilerden çok Suriye'deki Kürtlerle ilgilenmişlerdir. Özellikle Türkiye'nin teröristlere karşı yürüttüğü Fırat Kalkanı Harekâtı, Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtı gibi sınır dışı operasyonları ile Özgür Suriye Ordusu'na verdiği desteği eleştirmiş ve Türkiye'nin oradaki Kürtlere zarar verdiğini iddia etmişlerdir. Kürkçü, attığı tweetlerde Türkiye'yi emperyal, işgalci, Cihatçıları destekleyen bir ülke olarak görmüştür. Bazı siyasetçilerin Suriyelilere yönelik provokatif söylemlerine ise karşı çıkmış ve Suriyelileri destekleyici tweetler atmıştır.

Örnek 1 (12 Haziran 2015)

"Türkiye Suriye'nin içişlerine karışmaktan vazgeçmeli, dolaylı silahlı mücadelenin yanında durmaktan vazgeçmeli."

Örnek 2 (26 Temmuz 2019)

Suriyeli öğrencilerin aldıkları diğer destekler AB fonlarından; bunlarda ne devletin ne de yurttaşın bir katkısı var."

Örnek 3 (26 Temmuz 2019).

"Vekilsen doğruyu bilmek ve açıklamakla yükümlüsün, ırkçılık yapmakla değil, haberciysen iddayı araştırmakla yükümlüsün, yansıtmakla değil. "Devlet 2018'de kamu bütçesinden bir Türk öğrenciye 450 TL, Suriyeli öğrenciye 180 TL ödeme yaptı." <https://multeciler.org.tr/suriyeli-ogrencilere-verilen-burs-ne-kadar/...>" (Sinan Oğan'ın Suriyelilerin Türkiye'de bedeva okuduğunu iddia ettiği tweete karşı paylaşılan mesajdır).

Örnek 4 (7 Ekim 2019)

"ABD dış politikasının, silahlı kuvvetlerinin takip ettiği siyaseti tamamen terk edip kendi açtıkları Suriye savaşının bütün sonuçlarını bölge halklarının üzerine yıkarak kaçan Trump'ın sorumsuz bir emperyalist gücün başkanı olarak vekaleti Erdoğan'a bıraktığı apaçık ortada."

Örnek 5 (5 Mart 2020)

“Bu, TSK'nin ya Ankara'ya kadar çekilmesi ya da İdlib'i ve kolonileri elden çıkarmamak için Suriye'yi bilfiil istilaya girişmesi anlamına geliyor. Çekilmek, bozgunu içeri taşımak, saldırıyı sürdürmek ise Rusya ile savaşmak ve sonuçta her iki halde de çöküş demek.”

Örnek 6 (26 Ağustos 2021)

“6-8 Ekim günlerinde Türkiye'de ve Kobanê'de halklara karşı sistematik ve seri suçlar işlendiği bir gerçektir. Bu suçların faili Türkiye ve Suriye'nin Türk, Kürt, Arap, Süryani ve Ermeni halklarına karşı DAİŞ ile insanlığa karşı ittifak kuran Erdoğan rejimidir.”

Örnek 7 (13 Ekim 2021)

“Ankara için Suriye'den çekilme zamanı İşgal altında tuttuğu bölgeleri yeniden işgal edemeyeceğine ve uluslararası güç dengesi yeni işgallere izin vermeyeceğine göre, Ankara'nın artık düşünmesi gereken şey Suriye'nin kuzeybatısındaki askerlerini çekmesi.”

Örnek 8 (13 Ekim 2021)

“İşgal”, lafın gelişi değil. Türkiye, Suriye topraklarında etnik temizlikler gerçekleştirerek, [...] yüzbinlerce Êfrinli ve Serkanıyeliyi [...] yurtsuzlaştırarak, mala mülke el koyarak, kadınları köleleştirerek [...] bir “Arap-İslam” “koloni”si oluşturmaya devam ediyor.”

Örnek 9 (27 Ekim 2021)

“Erdoğan, İdlib'e sıkışmış olan müttefiki cihatçı sürülerini Moskova ve Şam'ın elinden kurtarıp kendi himayesinde bir “güvenli bölge”ye taşımayı hesaplıyor ve gözü Tel Rıfat'ı işgalde.”

Örnek 10 (24 Kasım 2022)

“Rejimin işgal ederek “etnik temizlik” uyguladığı Halep, Êfrin ve İdlib'de örgütleniyor, Ankara'nın eğitip donattığı ÖSO mensupları arasında kol geziyor; Arap ırkçısı ve Selefi cihatçıları kandırıp kiralyor [...] Kürtlerin düşmanlarını şantaj, tehdit ve rüşvetle çalıştırıyor...”

Ertuğrul Kürkçü'nün tweetleri ele alındığında, kendisi Suriye'deki Kürtleri dost ve müttefik görmektedir. Diğer Suriyelileri ise normal bir halk olarak görmektedir. Buradaki halk dünyanın herhangi bir yerindeki halk olabilir. Bunlara yönelik herhangi bir önyargı olmadığı gibi sempati de

bulunmamaktadır. Ancak O, Türkiye'ye yönelik emperyal imgesini taşımaktadır.

IX.G. ZAFER PARTİSİ GENEL BAŞKANI ÜMİT ÖZDAĞ

Ümit Özdağ, 2006-2016 yılları arasında Milliyetçi Hareket Partisi'nde siyasi faaliyette bulunmuştur. Bu dönem içerisinde parti genel başkan yardımcılığı ve milletvekilliği yapmıştır. Ancak 5 Kasım 2016 tarihinde, parti tüzüğüne bazı maddelerini ihlal ettiği gerekçesi ile MHP Genel Merkezi tarafından partiden ihraç edilmiştir. Daha sonra 25 Ekim 2017 tarihinde kurulan İYİ Parti'nin kurucular kurulunda bulunmuştur. 2018 yılında yapılan seçimlerde İyi Parti'den milletvekili seçilmiştir. 6 Kasım 2020 tarihinde, İYİ Parti yönetimiyle tartışmalara girmiş ve partiden ihraç edilmiştir. Ancak 13 Ocak 2021 tarihinde Ankara 1. Asliye Hukuk Mahkemesi ihraç kararını iptal etmiştir. 4 Mart 2021 tarihinde ise İYİ Parti'den istifa etmiştir. Özdağ, 26 Ağustos 2021 tarihinde Zafer Partisi'ni kurmuş ve şu anda genel başkanlığını yürütmektedir (Habertürk, 2022).

Ümit Özdağ, belki de Türk siyasetçileri arasında Suriye ile ilgili en fazla gündemi meşgul eden, tweet atan kişidir. Özdağ, Suriye iç savaşının ortaya çıktığı dönemlerden 2016 yılına kadar genellikle Suriye konusunda yaptığı analizlerin linklerini Twitter'dan paylaşmış, pek fazla aşırılık içeren tweetler atmamıştır. MHP'den ihracı sonrası İYİ Parti'ye katıldığı dönemde artık yavaş yavaş sert söylemlerle Suriyelileri hedef almaya başlamıştır. Daha sonra İYİ Parti'den ihraç edilip, Zafer Partisi'ni kurmasıyla Suriye söylemleri radikal bir hal almıştır.

Ümit Özdağ'ın Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Ümit Özdağ'ın Esed'e yönelik tutumu baştan beri olumlu olmuştur. Özdağ, Esed'i bölgede bir Kürt devletinin kurulmasını engelleyecek, Suriyelilerin Türkiye'den geri dönüşlerini sağlayacak kişi olarak görmektedir.

Örnek 1 (10 Nisan 2012)

“Osloda pkk ya gosterilen diplomatik tahammul neden esad rejimine gösterilmez.”

Örnek 2 (2 Kasım 2016)

“Tahran ile çözüm ise Suriye'de Esad'ı Ankara'nın kabul etmesinden geçiyor. AKPnin Esad gitsin ısrarı ülkemize çok zarar veriyor.”

Örnek 3 (23 Eylül 2018)

“Türkiye'nin Suriye'de bir PKK'istan'ın kurulmasını engellemesinin tek yolu Suriye'nin birliğini sağlayacak tek aktör olan Esad ile anlaşmasıdır. Esad ile çatışmak PKK'ya yardım etmektir. İYİ Parti PKK'istan'a hayır, Suriye'nin birliğine evet diyor.”

Örnek 4 (12 Ekim 2022)

“Suriye rejimi ile resmi görüşmelere başlıyoruz. 2023 Seçimlerinin ardından Zafer Turizm tek yönlü seferlerine başlıyor. Sığınmacı ve kaçaklara şimdiden valizlerini hazırlamalarını tavsiye ediyoruz.”

Atılan tweetlerde görüldüğü gibi Ümit Özdağ, Esed'i Suriye'de bir Kürt devleti kurulmasının engellenmesi, Suriyelilerin Türkiye'den gönderilmesini ana aktörü olarak görmekte ve Esed'e gerekli değer verilmemesinden şikayetçidir. Kendisi Esad ile görüşmelere başlayıp, Suriyelilerin gönderilmesi için çalışmalar yaptığını ifade etmektedir. Tüm bunlara baktığımızda Özdağ, Esed'i kabiliyet ve kültür açısından eşit görmekte, ona karşı iyi niyetler beslemektedir. Bu durum Özdağ'ın Esed'e karşı müttefik imgesine sahip olduğunu göstermektedir.

Ümit Özdağ'ın Esed'e Yönelik Twitter Paylaşımlarından Bazı Örnekler

Ümit Özdağ, Suriyelileri çoğunlukla sığınmacı (54 defa) olarak nitelendirmiştir. Sığınmacının yanında isyancı, muhalif, mafya, çeteci, besleme, ithal seçmen gibi kavramları da kullanmıştır. Özdağ, Suriyelilere karşı aşırı olumsuz tutumlara sahiptir. O'nun için en büyük tehlike Suriyelilerdir. Özellikle Suriyelilere vatandaşlık verilmesine, onlara sosyal yardım yapılmasına, şehirlere yerleşmelerine, eğlenmelerine karşıdır. O, birçok paylaşımında Suriyeliler tarafından ya da onların karıştığı bazı olay veya suçları sanki tüm Suriyeliler yapıyormuş gibi göstermekte, bazı yalan veya doğru olmayan haberleri de paylaşmıştır. Attığı birçok tweet ile Suriyelileri açıkça hedef haline getirmiştir.

Örnek 1 (17 Aralık 2018)

“Türkiye'de doğan Suriyeli çocuklara vatandaşlık verince anne ve babalarına ve kardeşlerine de verecekler. Türk milletini aptal zannediyorlar. Suriyelilere Türk vatandaşlığı verecek olanların Allah belasını versin. Bu Türk Milletine ihanettir.”

Örnek 2 (2 Kasım 2021)

“Kilis’te Türk ve Suriyeli sayısı eşitlendi. 2 kişiden 1’i Suriyeli. Ticareti ele geçirdiler, iş alanları ve sosyal alanlar daraldı. Kadınlar akşam dışarı çıkamıyor. Üstelik iklim krizi için önlem alınmazsa 30 yılda 30 milyon yeni sığınmacı bekleniyor. Tehlikenin farkında olun.”

Örnek 3 (7 Kasım 2021)

“Bugün 5 milyonu aşan Suriyeli sayısı, korkunç doğum oranlarıyla gelecekte Türk nüfusunu geçecek. Ülkemizin demografik yapısını bozarak toplum mühendisliğine soyunanlar bilmeli ki, Türkiye’nin Arap ülkesi olmasına asla izin vermeyeceğiz.”

Örnek 4 (25 Kasım 2021)

“Suriye’den ithal edilen sapık, tacizci ve katiller de yetmedi, Afganistan’dan da ithal ettiler. Bugün ülkemizde kadınlarımız, gençlerimiz ölmeden, tacize uğramadan eve dönmenin mücadelesini de vermekte. [#AKbalonPatladı](#) kiri ülkeye yayıldı.”

Örnek 5 (27 Kasım 2021)

“Ülkeni savunmak için bir imza at ve imza topla. Attığın ve topladığın her imza Suriyelileri Suriye’ye biraz daha yaklaştıracaktır.”

Örnek 6 (28 Kasım 2021)

“Suriyeliler ile yaşamak istiyorsan Suriye’ye git. 9 milyon Suriyeliye beslemek için 90,8 milyar dolar harcadık. Suriyeliler kaldıkça ekonomik kriz devam edecek. Zafer Partisi’nin Suriyelilerin Suriye’ye dönmesi için düzenlediği kampanyaya imza ver, ülkemizin işgalini engelle.”

Örnek 7 (22 Ekim 2022)

“İthal Seçmen ile Türk Milleti’nin elinden seçme-seçilme hakkının alınmasına Zafer Partisi direnecek. Kaderimizi ülkesini terk eden Suriyeli, Afgan belirlemeyecek. Erdoğan’ın ithal seçmen oyuyla iktidarda kalmasına izin vermeyeceğiz. Bütün seçmenlere çağrımız: ithal seçmene diren.”

Örnek 8 (29 Ekim 2022)

“Sevgili Gaziantep’liler, Gaziantep’te 11 yıldır süren Suriyeli işgali, artarak devam ediyor. Suriyelilerin sağlık, eğitim ve sosyal hayatlarının masraflarını siz ödüyorsunuz.”

Örnek 9 (16 Aralık 2022)

“Ankara'nın en iyi liselerinden olan Atatürk Lisesi'ne Milli Eğitim Bakanı gitmiş ve kaynaştırma adı altında Arap kıyafetleri ile Arapça etkinlik yaptırmış. Kaynaşmayacağız. O kadar kaynaşmak istiyorsanız siz Suriye'ye gidin.”

Örnek 10 (16 Ocak 2023)

Zafer Turizm'in tek yönlü Şam seferleri için bilet satışlarımız başlamıştır. Göndermek istediğiniz ismi eft açıklamasına yazın, rezervasyonunu yapalım. Alıcı: Zafer Partisi Ziraat Bankası IBAN: TR23 0001 0013 9597 4886 8550 01

Ümit Özdağ, tehlikeli olarak gördüğü bu milleti göndermek için “Suriyeliler Suriye'ye” kampanyası başlatmış ve bunun için ülke genelinde imza faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Tüm atılan tweetlere baktığımızda Özdağ Suriyelilere yönelik dejenere olmuş yani yozlaşmış düşman imgesine sahiptir. Bu imgedeki kişiler beceriksiz, yozlaşmış, ahlaksız, maddi ve fiziksel açısından haz peşinde koşan özelliklere sahiptirler.

Tablo 2: Türkiye'deki Siyasi Parti Liderlerinin Suriyeli İmgesi

Siyasi Parti Liderleri	Suriye Halkı	Esed
Recep Tayyip Erdoğan	Dost ve Müttefik	Haydut
Kemal Kılıçdaroğlu	-----	Muhatap
Ahmet Davutoğlu	Dost ve Müttefik	Haydut
Devlet Bahçeli	Dost	Bağımlı Düşman
Meral Akşener	Düşman	Müttefik
Ertuğrul Kürkçü	-----	Muhatap
Ümit Özdağ	Denejere Olmuş Düşman	Müttefik

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Savaş, işsizlik, kuraklık gibi sebeplerle göç eden insanlar gittikleri ülkelerde çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşıyla birlikte 100 binlerce insan hayatını kaybetti ve milyonlarca insan

memleketini terk etmek zorunda kaldı. Ülkelerinden ayrılanlar gittikleri yerlerde de çeşitli sorunlarla karşılaştılar ve bu durum devam etmektedir.

Türkiye'nin Suriyelileri ülkeye kabul etmesi vicdani, dini ve ırki olma üzere birçok sebebe dayanmaktadır. Bunlardan bazıları Suriye halkının Müslüman olmasından dolayı, bazıları onları mazlum gördükleri için el uzatmaktadırlar. Bir kısmı da Türklerle ve Kürtlerle aynı soya sahip olduklarından dolayı Suriyelilere yardım etmek istemektedirler. Suriyelilerin bir kısmı Türkiye halkını Müslüman olarak gördüklerinden, diğer bir kısmı da geçmişte Türkiye'nin çeşitli mazlumlara kucak açmasından dolayı Türkiye'ye gelmeyi istemektedirler. Bunlar arasında Türkiye'yi Avrupa ülkelerine geçişte bir köprü olarak gören kişiler de bulunmaktadır. Özellikle savaşın ilk yıllarında kaçak yollarla Avrupa'ya gitme arayışı çok daha fazlaydı.

Suriyelilerin ilk geldiği dönemde Türkiye halkı genel olarak kendilerine yardımcı olmuş, ellerinden geldiğince yardımcı olmaya çalışmıştır. Ancak belli bir süreden sonra ucuz işgücü oluşturmaları, bazılarının çeşitli suç olaylarına karışmaları, bir kısmına vatandaşlık verilmesi gibi durumlar Suriyelilere karşı olumsuz tutumların oluşmasına neden olmuştur. Nüfus sayısının fazla olması, çocuk, yaşlı, kadın ve engelliler dışında sağlıklı gençlerin de Türkiye'ye gelmesi ve bazılarının çokça nargile içerek kafelere takılmaları, sahillerde eğlenmeleri yerli halk tarafından çeşitli önyargılara sahip olmalarını tetiklemiştir. Ayrıca Türkiye'nin ekonomik sorunlarının olması, bir taraftan işverenler için ucuz ve sigortasız işgücü olan Suriyelilere talebi artırırken, diğer yandan işsiz veya ekonomik durumu kötü olan vatandaşların ise Suriyelileri, ekmeğini ellerinden alan kişiler olarak görmelerine neden olmuştur. Diğer bir mesele ise yukarıda da belirtildiği gibi gelen Suriyeliler arasında genç, sağlıklı ve savaşacak erkeklerin bulunmasıdır. Türkiye'nin Suriye gibi sınır dışı operasyonlar yapması ve oralarda yerli Türkiye askerlerinin şehit edilmesi, yerli halkı bu genç Suriyelilere karşı olan öfkelerini artırmıştır. Bu gibi durumlar dikkate alındığında insanlar kendi grubunu (iç grup) her şeyin merkezine koyarken, dış grupları dışlamaya ve onları çeşitli şekilde sınıflandırmaya çalışırlar. Türkiye'de de benzer olaylar yaşanmaktadır.

Uzun süreden beri Türkiye'de iktidarı AK Parti'nin elinde bulundurması ve Suriye politikasının da ana aktörü olması bazı partilerce, özellikle İYİ Parti ve Zafer Partisi tarafından çokça eleştirilmiş, Suriyeliler ile ilgili ortaya çıkan tüm sorunların AK Parti'nin sebep olduğu söylemleri ortaya atılmış ve bu partiler neredeyse tüm siyasi söylemlerini Suriyelileri gönderme üzerine kurmaya başlamışlardır.

Bu süreçte Suriyeliler kardeş, dost, mazlum, mafya, sapık, yozlaşmış ve Türkiye için en büyük tehdit gibi kavramlarla nitelendirilmişlerdir. Bu tür kavramlar Siyaset Psikolojisi alanında imge kuramı ile açıklanabilmektedirler. Çalışmamızda imge kuramı çerçevesinde siyasi parti liderlerinin Suriyeliler algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın genel bir değerlendirmesi aşağıdaki gibidir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın kendi tweetlerinde de belirttiği gibi Suriye iç savaşı öncesinde Esed ile yani Suriye hükümeti ile iyi ilişkileri bulunmaktaydı. Suriye'de olayların başlamasıyla bu durum değişmiş ve Esed'in yaptığı zalimliklerinden dolayı kendisine karşı öfke ve nefret duyulmaya başlanmıştır. Ayrıca Esed'i yönetimden düşürmeye çalışan Özgür Suriye Ordusu'na da destek vermiştir. Erdoğan için Suriyeliler mazlum olmalarının yanında din kardeşidirler. O'na göre Türkiye'ye düşen onların yaşadıkları acıları ortadan kaldırmak ya da en azından hafifletmektir. İmge kuramı çerçevesinde ele aldığımızda Erdoğan için Esed haydut iken, Suriye halkı dost ve Özgür Suriye Ordusu ise müttefiktir.

Kemal Kılıçdaroğlu, Suriye iç savaşının meydana gelmesinde hükümetin yani Recep Tayyip Erdoğan'ın sebep olduğunu düşünmektedir. Kılıçdaroğlu, iktidarın yanlış bir politika izleyerek tüm bunlara sebep olduğunu, kendileri iktidara geldiğinde bu sorunları çözeceğini savunmaktadır. O'na göre Esed kötü biri olsa da sorununun çözümü için onunla anlaşılması gerekir. Suriye halkı konusunda ise pek bir değerlendirme yapmaktan çekinmektedir. Böylece O'na göre, Esed muhatap alınması gereken biri iken, Suriye halkı ise ne müttefik ne dost ne de düşmandır. Kılıçdaroğlu'na göre hem Suriye'nin hem de Türkiye'nin istikbali için önemli olan Suriyelilerin gitmesidir.

Ahmet Davutoğlu'nun Suriye politikası daha önce beraber siyaset yürüttüğü Recep Tayyip Erdoğan ile aynıdır. Farklılığı Ak Parti'den ayrılıp, başka partide siyaset yürütüyor olmasıdır. Davutoğlu'nun Esed'e karşı haydut, Suriye halkına karşı dost ve Özgür Suriye Ordusu karşı ise müttefik imgesine sahip olduğu söylenebilir.

Devlet Bahçeli, Türkiye'nin Suriye politikasını desteleyen bir söyleme sahiptir. Bahçeli, Suriye konusunda altı lidere oranla daha az tweet atmış ve attığı tweetlerle de hükümeti desteklemiştir. O'na göre Esed, başka devletlere muhtaç, ipleri başkasının elinde olan bağımlı bir düşmandır. Suriye halkı ise Türkiye halkının kardeşi, dostudur.

Meral Akşener, siyasi politikasını Türk milliyetçiliği üzerinden yürütmekte olduğu söylenebilir. Türkiye'deki tüm milletleri bir nevi Türk, dışarıdakileri de

Türki ve diğerleri olarak ayırmaktadır. Ancak Kilis, Urfa, Antep, Mardin ve Hatay gibi illerde köken olarak bakıldığında Kürt ve Arap nüfusunun oranı yüksektir ve buradaki Araplar ve Kürtler komşu devletler olan Suriye ve Irak'takilerle akrabadırlar. Akşener'e göre Suriye ve Iraklı Türkmenler hariç diğerleri düşmandırlar. Oradaki Türkmenler, Türkiye'deki Türklerle akraba olduklarından onlara sahip çıkılması gerekir, diğerleri ise Türk veya Türkmen olmadıklarından Türkiye'ye alınmamalıdır. Genel olarak baktığımızda Akşener, Suriyelileri düşman ve Esed'i ise kendilerini düşmandan kurtaracak bir müttefik olarak görmektedir.

Ertuğrul Kürkçü, partisi olan HDP ile tamamen uyumlu ve İYİ Parti ile Zafer Partisi'nin zıddı bir şekilde Suriye'deki Kürtlerden yana bir politika sürdürmektedir. Kürkçü, Suriye'deki iç savaşın en önemli nedeni olarak Erdoğan'ı görmektedir. O'na göre Türkiye Emperyalist bir amaçla Suriye'yi işgal etmekte ve oradaki Kürtlere zarar vermektedir. Kürkçü için Suriye'deki Kürtler dost, Kürt savaşçıları ve Esed müttefiklerdir. Diğer Suriyeliler ise normal herhangi bir halk iken, Türkiye ise işgalci, Kürtlere zulmeden bir emperyalist ülkedir.

Ümit Özdağ, Meral Akşener'e benzer bir şekilde siyasi politikasını Türk milliyetçiliğinin radikal versiyonunu yürüttüğü söylenebilir. O'na göre Türk milleti diğer tüm milletlerden üstündür. Türkiye, diğer ülkelerdeki tüm soydaşlarına yardım etmeli, onları korumalı, kollamalıdır. Türkiye'ye ise yabancılar yani Türkler dışındaki kişilerin mülteci veya sığınmacı olarak ülkeye girişlerine izin verilmemelidir. Türkiye için en büyük tehlike sığınmacılardır. Bu sığınmacılar arasında özellikle Suriyeliler işgalci bir tutum izlemektedirler. Bu işgalciler birkaç ilde nüfus çoğunluğunu elde etmişlerdir. İleride tüm Türkiye'nin nüfusunu geçmemeleri için acilen bunların hepsinin sınır dışı edilmeleri gerekmektedir.

Ümit Özdağ'a göre Türkiye'ye gelen Suriyeliler, askerden kaçan, yozlaşmış, haz peşinde koşan, her türlü suçu işleyebilen kişilerdir. Bunlara kesinlikle vatandaşlık verilmemelidir. Ak Parti bunlara vatandaşlık verip, oy kullanmasını sağlayarak iktidarını sürdürmeyi hedeflemektedir. Bu tarz söylemlerle bazen doğrudan Suriyelileri hedef gösterebilmekte, vatandaşların kutuplaşmasına, önyargı ve ırkçılığın artmasına zemin hazırlamaktadır. Ümit Özdağ, her zaman Esed'e karşı olumlu tutum sergileyip, onu müttefik olarak görmüştür. Suriyelilere karşı ise denejere olmuş düşman imgesine sahip olduğu söylenebilir. O, Suriyelileri tehlikeli, yozlaşmış, ahlaksız, beceriksiz bir toplum olarak görmektedir.

Çalışmamız temel olarak 2010-2023 yılları arasında Türkiye'deki siyasi parti liderlerinin Suriyelilere yönelik algıları "İmge Kuramı" çerçevesinde ele alınmaya çalışılsa da 2024 yılının sonlarında Suriye'de yaşanan çarpıcı gelişmelere de kısada olsa değinilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. 8 Aralık 2024 tarihinde, Şam'da muhalif gruplar Esed rejimini devirmiş ve Esed, ardında birçok acı, keder ve harap edilmiş bir ülke bırakarak Suriye'den kaçmıştır. Esed'in düşüşü, yalnızca Suriye halkının değil, Suriyelilerin yaşadığı ülkelerdeki hükümetler ve toplumların da yakından takip ettiği bir dönüm noktası oldu. Özellikle Türkiye'de siyasetçiler dahil pek çok kişi, savaşın sona erdiğini ve artık Suriyelilerin memleketlerine döneceklerini/dönmeleri gerektiğini dile getirmeye başladılar.

Ancak, Suriye'nin bugünkü hali, yüzeyde umut vaat eder görünse de derinlerde karanlık bir tabloyu barındırmaktadır. On yılı aşkın süredir devam eden iç savaş, ülkeyi adeta enkaza çevirmiş durumda. Güvenlik tehditleri hâlâ varlığını sürdürmekte; farklı silahlı gruplar bölgede aktif bir şekilde hareket etmekte ve her an yeni çatışmalar meydana gelebilir. Ülkenin altyapısı neredeyse tamamen çökmüş; okullar, hastaneler ve üniversiteler yalnızca birer hayal olarak kalmış. Çocukların okuyabileceği, gençlerin geleceğini inşa edebileceği veya hastaların şifa bulabileceği kurumlar, şu anda yok denecek kadar az. Bu koşullarda, Suriye'de tam anlamıyla istikrar ve huzurun sağlanması için belki on yıllar sonra gerçekleşecek.

Bugün Türkiye ve diğer ülkelerde bir düzen kurmuş Suriyeliler için gönüllü bir dönüş, en azından kısa vadede gerçekçi görünmüyor. Ancak burada tutunamayan, ayrımcılık ve önyargılarla karşılaşan ya da "ne olursa olsun Esed dönemi kadar kötü olamaz" diyerek bir umut arayanlar, fırsat bulduklarında geri dönüş yoluna çıkacaklardır. Yine de büyük çaplı bir gönüllü dönüşün yakın zamanda gerçekleşmeyeceği ve hükümetlerin bu konuda bir baskı uygulamayacağı görüşü hâkim. Kısacası, Suriye'ye dönüş, şimdilik pek çok Suriyeli için bir hayalden öteye geçmemektedir. Ancak bu hayal, Suriye'de huzurun ve istikrarın yeniden inşa edilmesiyle, bir gün gerçeğe dönüşecektir.

KAYNAKÇA

Akkır, Ramazan (2021). <https://www.setav.org/aksenerin-donusleri/>

Açıkalın, Ş. N., & Neyişci, N. (2020). A Review Of Graduate Dissertations On Migration In Turkey: 1967-2018. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29), 1628-1641. <https://doi.org/10.26466/opus.783901>

- Alkar, E. & Atasoy, E. (2020). Türkiye’de Göç Üzerine Yapılan Doktora Tezlerine Yönelik Bir İçerik Analizi. *TESAM Akademi Dergisi*, 7 (1), 67-89.
- Assembly, UN. G. (1951). Convention relating to the status of refugees. *United Nations, Treaty Series*, 189 (1), 137.
- Aydemir, Süleyman Ruhi. (2004). 19 Şubat 2001-3 Kasım 2002 Dönemi Türk Siyasal Hayatına Yön Veren Aktörler: Dr. Devlet Bahçeli. *Mevzuat Dergisi*, 77.
- Babbie, E. (1992). The practice of social research. Belmont, CA: Wadsworth. *Journal of MultiDisciplinary Evaluation*, 4(7), 112-314.
- Blanton, S. L. (1996). Images in conflict: the case of Ronald Reagan and El Salvador. *International Studies Quarterly*, 40(1), 23-44.
- Bullock, A., & Stallybrass, O. (Eds.). (1977). *The Harper dictionary of modern thought*. New York, New York: Harper & Row.
- Cottam, Martha L. (1994). *Images and intervention: US policies in Latin America*. University of Pittsburgh Pre.
- Cottam, Martha L., Mastors, E., Preston, T., & Dietz, B. (2016). *Introduction to political psychology*. Routledge.
- Çağlayan, P. (2023). Uluslararası İlişkiler Disiplininde Göç Araştırmaları: Türkiye’deki Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme (2000-2021). *Göç Dergisi*, 10(1), 25-42.
- DESA, UN. (1998). Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1. *United Nations Department of Economic and Social Affairs, New York*.
- Devos, T. (2014). Stereotypes and intergroup attitudes. In F. T. L. Leong, L. Comas-Díaz, G. C. Nagayama Hall, V. C. McLoyd, & J. E. Trimble (Eds.), *APA handbook of multicultural psychology*, Vol. 1. Theory and research (pp. 341–360). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14189-018>
- Euronews, (2020). <https://tr.euronews.com/2020/06/30/ahmet-davutoglu-kimdir>
Erişim Tarihi: 05.01.2023
- Dovidio, J. F. (2010). *The SAGE handbook of prejudice, stereotyping and discrimination*. Sage Publications.
- Fiske, S. T., & Von Hendy, H. M. (1992). Personality feedback and situational norms can control stereotyping processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(4), 577. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.62.4.577>

- Fiske, S. T. (1993). Controlling other people: The impact of power on stereotyping. *American Psychologist*, 48(6), 621-628.
- George, A. L. (1969). The “operational code”: A neglected approach to the study of political leaders and decision making. *International Studies Quarterly*, 13, 190–222. <https://doi.org/10.2307/3013944>
- Govorun, O., Fuegen, K., & Payne, B. K. (2006). Stereotypes focus defensive projection. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(6), 781-793.
- Göçer, D. & Şenyuva, Ö. (2021). Uluslararası İlişkiler Disiplini ve Niteliksel Yöntem: Türkiye’de Göç Çalışmaları Örneği. *Uluslararası İlişkiler*, 18 (72), 19-36.
- Habertürk, (2022). <https://www.haberturk.com/umit-ozdag-kimdir-kac-yasinda-ve-nereli-zafer-partisi-genel-baskani-umit-ozdag-hayati-ve-biyografisi-3430071/5> Erişim Tarihi: 07.01.2023
- Herrmann, R. (1991). *The Soviet decision to withdraw from Afghanistan: Changing strategic and regional*
- Herrmann, Richard. K. (1985). Analyzing Soviet images of the United States: A psychological theory and empirical study. *Journal of Conflict Resolution*, 29(4), 665-697. <https://doi.org/10.1177/0022002785029004008>
- Holsti, Ole R. (1962). The belief system and national images: A case study. *Journal of Conflict Resolution*, 6(3), 244-252. <https://doi.org/10.1177/002200276200600>
- Holsti, O. (1969). The belief system and national images: A case study. In J. Rosenau (Ed.), *International politics and foreign policy* (2nd ed., pp. 543–550). New York: Free Press.
- Houghton, David P. (2014). *Political psychology: Situations, individuals, and cases*. Routledge. images. In R. Jervis & J. Snyder (Eds.), *Dominoes and bandwagons* (pp. 220–249). New York: Oxford.
- IOM. (2011). Glossary on Migration, *International Migration Law Series* No. <https://www.iom.int/key-migration-terms> Erişim Tarihi: 10.02.2023
- İskân Kanunu (1934). <https://resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf>
- İskân Kanunu, (2006). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5543.pdf>

Özipek, B. B. (2018). Ekonomi Temelli Ayrımcılık ve Önyargı Karşıtı Argümantasyona Katkı: “Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi” Raporu. *Liberal Düşünce Dergisi*, 23(90), 125-146.

Kamer, Hatice (2021). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43019313>

Latif, Dilek. (2002). Refugee Policy The Turkish Republic. *The Turkish Yearbook of International Relations*, (33), 1-29. https://doi.org/10.1501/Intrel_0000000057

Larson, Deborah. W. (1985). *Origins of containment: A psychological explanation*. Princeton University Press.

Leach, C. W., Bilali, R., & Pagliaro, S. (2015). Groups and morality.

Mitchell, C. (1989). International Migration, International Relations and Foreign Policy. *The International Migration Review*, 23(3), 681-708.

Neuberg, S. L., & Fiske, S. T. (1987). Motivational influences on impression formation: outcome dependency, accuracy-driven attention, and individuating processes. *Journal of personality and social psychology*, 53(3), 431. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.53.3.431>

Resmî Gazete, (2013). https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf&ved=2ahUKEwjJ3MrR6av9AhU0SvEDHdRSC7QQFnoECAkQAQ&usq=AOvVaw1_ImKUsQahz37LLKCLYXbt

Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In E. Rosch & B. Lloyd (Eds.), *Cognition and categorization* (pp. 27–38). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Schafer, M. (1997). Images and policy preferences. *Political Psychology*, 18, 813–827. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00080>

Shimko, K. (1991). *Images and Arms Control*. Ann Arbor: University of Michigan Press

Statista, (2023). <https://www.statista.com/statistics/740233/major-syrian-refugee-hosting-countries-worldwide/> Erişim Tarihi: 14.03.2023

Tatlıcıoğlu, O. & Apak, H. (2018). Suriyeliler Hakkında Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18 (40/2), 227-254.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2013), *Türkiye ve Göç*, Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları

T24, (2022). <https://t24.com.tr/haber/erdogan-siyasette-ebedi-olarak-darginlik-kirginlik-kuskunluk-olmaz,1073094>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees). (2006). Master Glossary of Terms.

UNHCR, (2022). <https://www.unhcr.org/sy/> Erişim Tarihi: 14.02.2023

We Are Social, (2023). https://datareportal.com/reports/digital-2023-deep-dive-the-worlds-top-social-media-platforms?utm_source=Global_Digital_Reports&utm_medium=Partner_Article&utm_campaign=Digital_2023&utm_content=Article_Hyperlink Erişim Tarihi: 15.03.2023

Weary, G., Jacobson, J. A., Edwards, J. A., & Tobin, S. J. (2001). Chronic and temporarily activated causal uncertainty beliefs and stereotype usage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 206-219. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.2.206>

Weiner, M. (1985). On International Migration and International Relations. *Population and Development Review*, 11(3), 441-455. <https://doi.org/10.2307/1973247>